

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

Praecepta gerendæ reipublicæ

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-351

PLVTARCHI PRAECEPTA GEREN-
da reipublica.

Iliad. 1,55.



V o d apud Homerum ille dicit,
Sane hunc sermonem nemo culpabit Achiuūm, 5
Nec dicet contra: sed non oratio fine
Est abste conclusa suo, non omnia dixti.

id sicubi alias recte usurpari, equidem commode in eos philosophos verti potest, qui adhortantur quidem, nihil tamē docent, neque præceptis instruunt. Similes videlicet eorū, 10 qui lucernas cum emungant, oleum non affundunt. Itaque, mi Menemache, cernens doctrina ad capessendam rem publicam concitatum, cupere nobilitati tuæ conuenienter in patria

Ili. 1, 443.

Ore loqui docto, & virtutem ostendere factis: 15
quando tibi non vacat philosophi virtutem sub dio versantis ex actionibus ciuilibus, publicisq; certaminibus perspicere, contemplariq; exempla factis non verbis representata: petis autem præcepta tibi tradi ciuilia, detractionē quidem plane me indignam iudico: quo autem sum ag: 20
gressus, id vt & studio tuo & mea animi prōtitudini satista-
ciat opto. Vfus sum autem, quod postulaueras, exemplorum varietate aliquanto maiore. Iā primum administratio-
ni reipublicæ soli instar firmi ac validi substratum sit insi-
tutum animi, à iudicio & ratione profectū, non à leui quo: 25
dam animi impulsu, vanæ gloriæ aut contendendi studio,
vel aliarum actionum penuria excitati. Quemadmodum enim quibus domi nihil est boni, iij in foro maximam tem-
poris partem nulla etiam de causa exigunt: ita nonnulli
quia nihil habent quod agere sit operæ precium, in publi- 30
ca sese ingerunt negocia, ac reip. tractationē animi ludique
gratia usurpant. Multi cum forte fortuna rem publ. attigil-
lent: saturi earum rerum, discedere inde non facile possunt.
quibus idem vfu venit quod iis qui vegetationis causa nau-
gium ingressi, deinde à terra aulsi in altum abripiuntur, 35
ac foras prospiciunt naufragantes atque conturbati, interim
necessæ habentes manere ac præsentem ferre fortunam. Hi
maxime recipub. administrationem in odium adducunt sua
pœnitentia, atque indignatione animi: cum vel gloriæ spe
inducti in ignominiam inciderunt, aut ob potentiam se a-
liis

Voluntas
reip. geren-
do.

His terrori futuros rati , in tēs periculis ac turbis obnoxias
 deuenērunt. Qui vero, vt maxime se dignus est, rem publicam
 gerere (quod est praestantissimum facinus) ratione
 consilioq; ductus aggreditur , eum nihil istorum percelligit
 , aut de sententia deturbat. Nam neque capturæ quaestusve
 gratia accedendum est ad rem publicam: quomodo Strato-
 cles & Dromoclidias ad auream messem (sic enim tribunal
 per iocum nominabant) se in uicem sunt cohortati , neque
 subito quodam animi motu percussi ac quasi furore corre-
 pri conferre nos eo debemus. quod C. Gracchus contigit,
 qui cum recente adhuc fratri exitio longissime à reipub.
 cura vitæ suæ institutum abduxisset, deinde iniuria ac con-
 tumelias quoruādam iritatus, coniecit sese in reipu. admi-
 nistrationem: moxque rerum gestatum & gloriæ satur,
 desistere cupiens , mutationemque & ocium querens , po-
 tentiam suam præ magnitudine quomodo depōneret non
 reperit, sed suo eam interitu deleuit. Iam qui contentione
 vel ambitione ducti se veluti histriones ad theatrum fin-
 gunt, eos necesse est consilij pœnitentiæ sui , cum vel serui-
 unt his quibus volebant imperare , vel offendunt eos, qui
 bus placere studebant. Enim uero sic statuo , sicut qui in
 puteum , ita etiam qui in rem publicam fortuito & de im-
 prouiso incident , eos perturbari ac pœnitidine capi:
 qui uero eo sensim descendunt præmeditati ac præpara-
 ti, eos & mediocriter ferre quæ eueniunt , & nulla re gra-
 uiter affici. quippe quibus actionum finis præter ipsam ho-
 nestatem nullus sit propositus. Hoc pacto animi insli-
 tutum ubi firmatum fuerit, penitusque fixum ac immobi-
 le redditum , conferendus est ad contemplandum ciuium
 ingenium , quale ex tota multitudine maxime contempe-
 ratum appetat que præcellit. Qui enim ipsi statim conan-
 tur siugere mores populi eiusq; indolem mutare, rem ij ten-
 tant neque facilem neq; tutam , ad quam præterea & tem-
 poris multum, & magna requiratur potentia. Sed quem-
 admodum vinum initio bibentis ingenio obsequitur, dum
 sensim calorem diffundens ac corporis temperie occupans
 bibentem iam mutet, moresque eius singat: ita qui ad rem
 publicam se contulit , is donec gloria sua fideque vim sibi
 ad ducendos populi animos sufficientem conciliet , inte-
 rim se eorum quos subiectos habet morib. accommodare,
 eosque

*Populi in-
genuum.*

eosque sibi ad sequendum prōpositos habere debet, gnatus
 eorum quibus iij gaudent, quibusque duci adsolent. Verbi
 gratia: Athenienses ad iram facile prouo cantur, & ad misé-
 ricordiam non magno negocio traducuntur; maluntque
 celeriter suspicari quippiam, quam per ocium de re doceri: §
 vtq; promtius obscuris & humiliis viris subueniunt, ita
 sermonis iocosum & facetum genus maxime amplectun-
 tur: laudari se apprime gaudent, æquissimo animo false in
 ipsos dicta ferunt: metuendi ipsis etiam magistratib. ne ho-
 stes quidem sua humanitate dedignantur. Diuersum Car- 10
 thaginiensis populi ingenium moresum, tetricum, magi-
 stratibus obsequens, subditis graue, abiectissimum dum me-
 tuuit, saeuissimum ubi irascitur, perstans in decretis, durū ad-
 uersus iocos & blandicias. non illi Cleone concessionem dif-
 ferri potente quod sacrificaverit ipse & excepturus conuiuio iij
 esset hospites, rīsu sublato datoque plausu concessionem sol-
 uissent neq; coturnicem, quæ Alcibia de concionante è ve-
 ste eius auolarat, certatim venati reddidissent. quin immo
 eos interfecissent ut lasciuientes ac insultantes. quādo An-
 noni exsulium iij indixerunt, affectari ab eo tyranidem cau- 10
 sati, quod militie impedimentorum baiulo vteretur leone.
 Neq; vero(nisi fallor) Thebani ab hostiliū litterarum, si
 quæ in eorum peruenissent manus, lectione abstinuerint:
 cum Athenienses captis Philippi tabellariis epistolam O-
 lympiadī inscriptam ferentibus, non soluerint eam, neque 20
 patre fecerint mariti peregre absentes vxori missam saluta-
 tionem. Neq; vicissim Athenienses fastum Epaminondæ &
 quo animo tolerarent, cum is criminē oblato causam dice-
 rent persuasit, cumq; ij de accepta clade vero allato nun-
 cio succenserent, populi interrogauit, ecquid iniuria pas-
 si essent, qui ipsius opera triduum suavius vixissent. Enim- 30
 uero adulatores aulici aucupum more vocem suam ad imi-
 tationem regum componunt, itaq; eos subeunt & decipi-
 unt. Rempub. autem gerenti non conuenit mores populi
 imitari: nosle eos, eaq; se iis ratione accommodare, qua ca-
 pi singulos posse cernit, opera est. Morum enim ignoratio
 non

nō minus impedit irritaq; facit confilia in ciuilib. negotiis
quam in amiciciis regum. Ergo ciuium mores potentia iā
ac fide instructus formare conaberis , sensim eos ad melio-
ra subducens, ac placide tractans. operosa enim est multi-
tudinis muratio. Ipse autem ita vt deinceps in aperto victu-
rus theatro, mores tuos compone atque orna. quod si non
facile sit omnia arcere animo vitia, ea tamen amolire aut
deminue, quæ maxime in promtu ac conspectu sunt. Au-
dis enim Themistoclem, cum animum ad gerendam rem
publicam appulisset , à potationibus & comedationibus
abstraxisse , vigilanterq; iam & sobrium ac seriis deditum
curis dixisse ad amicos , trophæum Miltiadis sibi somnum
adimere, & Periclem corporis quoq; gestū , ac vite rationē
mutasse , vt & incederet tardius, & placide colloqueretur,
15 vultumq; semper constantem gereret, & manum intra ami-
culū contineret, ynām q; cā viam, qua ad tribunal & curiā
itur, tereret. Non enim ita tractabilis est multitudo , vt cu-
iuis sit salutare ei frānum iniicere : inq; aliqua felicitatis
parte ponendum, si vt est bellua suspectiosa & inconstans,
20 nullo visu audituve cōsternata rectorē admittat. Itaq; ne
hæc quidem negligenter obseruanda sunt, et si minus fortè
de vita & morib. cura videbitur gerendum, vt tamen ista o-
mnis sint reprehensionis & criminis expertia. Nou enim
qui rem p. gerunt, iis tantum de publice dictis factisq;
25 ratiō est reddenda, sed & in cœnam eorum inquiritur, & cu-
bile, & matrimonium, & quidquid serij iocive agunt. Quid
enim attinet Alcibiadē dicere? qui cum in republica ge-
renda esset summa præditus efficacitate, & imperator inui-
ctus, vita ratione effrāni atq; ferocia sua periit , & vt nihil
30 ex reliquis quæ in eo erant bonis vtilitatis percipere posset
ciuitas, luxuria eius atque prodigalitas fecerunt: cum & vi-
num Cimonis Atheniēs, & somnum, quia aliud nihil in-
ueniebant, Scipionis Romani cul pauerint: & Pompeio Ma-
gno inimici vitio verterint , quod caput uno digito scabe-
35 ret. Sicut enim in facie lens & verruca moleftiores sunt,
quam reliquæ corporis maculae, mutilationes, & cicatrices:
sic exigua peccata ubi in principis cernuntur vita , pro mag-
nīs habentur, propter opinionem eam, quā vulgo de pri-
cipatu & repub. gesserunt, tem eam esse magnam. & quæ va-
bare debeat omni errore atque vitio. Iccirco nō iniuria ce-

lebri est laude Liuius Drusus tribunus plebis, qui cum dominus ipsius multæ partes vicinis essent perspicueæ, ac faber quidam polliceretur se eas impendio quinque modo talenterum auersurum & mutaturum: immo, ait, decem abs me aufer talenta lege hac, ut totam domum meam reddas, omnium inspectui patentem, quo vniuersi ciues cernere possint qua vtae degendæ ratione. Erat enim vir temperans & modestus. Ac nihil quidem fortassis opus ei erat hac perspicuitate. Plerique enim mores ac consilia, actionesque & vtae rationem rem publicam gerentium quæ vel maxime abdita putantur perspiciunt: neque minus ob priuata quam ob publica studia alios amant ac admirantur, alios oderunt atque despiciunt. Quid ergo, inquies, non etiam iis, quorum impudica est & mollis vita, ciuitates vntuntur? Sane, quo modo grauidæ cum pica vexantur lapides, & qui nauicant sallaginem aliosque id genus cibos appetunt sæpen numero, paulo post exspurtri & auersaturi. Sic enim & populi ob luxuriam aut perulantiam, vel inopia meliorum ductorum, quibuscunq; oblatias vntuntur, abominantes eos & contemnentes. deinde gratum ipsis est, cum in istos talia dicuntur, qualia Plato comicus ipsum populum dicere singit.

Manu prehende me, prehende celeriter

Qui principem iam designabo Agyrrium:

rursumque peluum poscentem & pennam ut vomat, ac dicentem,

Hic ad tribunal mansle adfistit mihi.

&:

Ait caput factens, luen turpissimam.

Et populus Romanus Carbone aliquid promittente, ac deierante dirasq; deuotiones addente, contrâ uno ore iuravit se non crediturum. Spartæ cum Demosthenes quidam homo intemperans sententiam commodam dixisset, eam populus reiecit: ephori autem sorte lecto cuidam fenum eam dicendam dederunt, tanquam ex sordido vase in sincerum 35 eam diffundentes, ut grata fieret multitudini. Tantum in vtranque partem in repub. momenti habet persuasio de ingenio hominis concepta. Neque tamen propterea ita negligenda est orationis elegancia ac facultas, ut omnia virtutis adscribantur, sed ut nō opificem persuasionis censemus esse

ars dicendi

esse rhetoricam, adiutricem tamen sentiamus, corrigamusque illud Menandri,

Mores mouent dicentis, haud oratio.

Etenim & mores persuadent, & oratio. nisi quis ita intelligat, sicut nautum agit non clausus, sed gubernator, equesque equum versat, non frænum: ita à ciuili virtute urbem duci non oratione, sed moribus loco fræni aut gubernaculi adhibitis, eamque veluti à prora dirigere urbem, animal (vt Plato ait) maxime versatile. At vero magni illi reges & à Ioue, vt Homerus ait, prognati purpuris, sceptris, stipatorib. deorumque oraculis serpentes extollentes, vbi maiestate sua tanquam præstantioris ipsi naturæ vulgus sibi subiecerunt, voluerunt tamen oratores esse, neque dicendi elegantiam neglexerunt, sed curæ fuit eis.

15 *Concio, qua decus eximum facundia gignit:*

neq; solum louem consiliarium, Martemve homicidam, & militarem Mineruam coluerunt, sed & Calliope inuocauerunt,

20 *Qua comes & que solet Generandis regibus esse,*
facundia sua demulcens & ad verecudiam redigens contumaciam violentiamque populi. Quod cum ita sit, quoniam pacto priuatus aliquis à toga & habitu plebeio ad regendam urbem se conferens multitudinem in sua potestate habere queat, nisi oratione et instrutus in persuadendo & alli-
25 ciendo administra. Qui naues gubernat, ij quidem munus remigum regérorum aliis mandant, at tempub. qui gerit, non gubernatrice modo mente præditus esse: sed in seipso habet facultatem orationis, qua imperia tradat, ne aliena opus habeat voce, neve id ei vsu veniat q; Iphicrati.
30 qui cum Aristophon euera oratione premeret, aduersarium histriōnē meliorem, suam autem cautam potiorem esse dixit, neve saepius vti cogatur Euripideis istis:

Viam effet expers vocis humanum genus.

&c:

35 *Cur non malum, data vox rebus mortaliis est?*

Nullo diserto & effent in precio vix.

Hæc enim fortassis Alcameni, insulari, Ictino, aliisque illiberalibus & manu vietum quærentibus, facundiamque cœjurantibus concedantur effugia, cuius generis est quod Athenis aliquando contigit, cum duo architecti de condu-

cendo publico opere contenderent, alter dissenserendi copia & elegantia instructus cum de apparatu operis oratione versus meditata populum mouisset, alter arte præstantior, sed dicendi ignarus, in medium progressus, Viri, inquit, Athenienses, quemadmodum iste dixit, ego efficiam. Nam Erga, nam, id est opificem, hi tantum colunt Mineruam, ut ait Sophocles, qui ad incudem graui malleo & iictibus obedientem materiam inanimam fabricantur. At Mineruæ quæ quod vrbibus præsit Polias dicitur, & consiliariae Themidis(cui à iure nomen, & quæ

10

Conuentus hominum cogitq; eademq; resoluunt)
 interpres, vnicō vvens orationis instrumento, atque alia fin
 gens & concinnans, alia quæ operi impedimento sunt vel
 ut nodos quosdam in ligno, aut abscessus in ferro molliens
 atque lauigans, vrbem exornat. Itaque administratio rei- 15
 pub. qua vlus fuit Pericles, verbo quidem (teste Thucydide)
 populū fuit, re ipsa autem principis viri potestas. Nam &
 Cimon bonaus erat, & Ephialtes, & Thucydides, verum in-
 terrogatus hic ab Archidatho Sparta rege, ipsene an Peri-
 cles melius luctaretur: incertum est, respondit. cum enim 20
 ego eum deicio, negando se cecidisse vincit, idq; spectato-
 ribus persuadet. Atque ea quidem res non gloriam tantum
 Pericli, sed & vrbis salutem attulit. dum enim ei paruit, felici-
 citatem iam partam seruavit, abstinuitq; ab exteris negoti-
 is. Sed Nicias cum idem sequeretur propositum, neq; tantū 25
 haberet ad persuadendum virium, atq; oratione veluti frā-
 no laxo vteretur in dehortando populum. non obtinuit ne-
 que peruicit: sed in Siciliam abiit vi actus, & obtorto quasi
 collo multitudinis impetu eo abreptus. Lupum quidem au-
 ribus teneri posse negant. Populum autem & ciuitatem vel 30
 maxime aurib, ducere oportet. neq; sequi eos, qui exercita-
 tione dicendi destituti, multitudinis ducendæ ansas quæ-
 runt elegantiae artisque vacuas: & aut ventre trahunt epulis
 præbendis, vel marsupio largientes, aut saltationes aut gla-
 diatorum spectacula crebra exhibentes populi fauorem ca- 35
 ptant, aut potius vim ei afferunt. Captati enim fauorem po-
 puli eumq; ducunt, qui dicendo persuadent: at istiusmodi
 cicuraciones, nihil à brutorum illectatione & capture ha-
 bent diuersi. Sit autem versantis in republi. viri oratio non
 iuuenilis aut ad theatrum conformata, veluti corollam ex
 delica-

delicatis ac floridis vocabulis vnde quaque colligentis: neque rursum qualem Demosthenis dicebat Pytheas lucernam redolere & sophisticam diligentia abundantiam, argumentis constantem acribus, & circuitionibus ad normam ac circinum accuratissime exactis. Sed quemadmodum musici nerois pulsari volunt leniter, non impetu quodam concuti: ita oratio tempore gerentis, consulentis, ac regentis præ se ferre non debet vim dicendi aut calliditatem, neque laudi sibi ducat si existimetur dixisse ex habitu, secundū artem, & scientiam diuidendi: sed plena esse debet ingenuitatis, & veræ animi magnitudinis, & paternæ libertatis, ac prouidentia & sapientia suorum curam gerentis, in bono proposito gratiosam adhibens & ad persuadendum aptam rationem, ex verborū maiestate, & sententiarū proprietate ac probabilitate. Admitit autem ciuilis oratio facilius quam iuridicalis sententias communes, historias, fabulas, & traditiones, quibus maxime mouentur animi hominum, modice & opportune usurpati. quale fuit eius, qui dixit, Nolite Græciam altero oculo priuare. & Demadis, qui se naufragia recipilibus aiebat tractare. & Archilochi istuc,

Neve Tantals lapis

Huic immineat insula.

sic & Pericles leمام Peiraei auferri fuisse: & de Leosthenis victoria pronunciavit Phocio, Stadium decursum sibi proximari, sed metuere quomodo eius belli dolichus absoluatur. In yniuersitate autem maiestas quedam ciuili orationi magis congruit. exemplo sunt Philippicæ, & apud Thucydide conciones Sthenelaidæ Ephori, Archidami regis ad Plataeas & Periclis post pestem habita. Sed de Ephori, Theopompi, & Anaximenis oratiunculis ac comprehensionibus sententiarum, quibus vtuntur in armandis & in aciem educendis exercitibus, licet effari:

Quis inter arma locus sit his inceptiis?

Veruntamen & false dicta, & ridicula nonnunquam in partem orationis ciuilis admittuntur: cum non petulanter aut scurriliter, sed ab eo qui utiliter increpet aut subsannet proficeruntur. Maxime autem probantur ista in responsionibus & obiectionibus. nam subsannare de industria, idque non prouocatus qui volet, risum captare putabitur, neque sine suspitione malignitatis. quod vitium turpauit Cicero.

nis, Catonis maioris : Euxitheiq; sales, eius qui Aristotelis
 fuit familiaris. ij enim s̄a penumero verbis mordebat, nulla
 lacessit aliorum dicacitate. Qui se salib. defendit aut vici-
 scitur, ei opportunitas & veniam conciliat, & gratiam. qua-
 le est responsum Demosthenis, ei datum qui furti suspectus
 lucubrations ipsius exagitabat: Noui me ægre tibi facere,
 quā lucernā vram. & Demadi ab eodem, vociferanti, Corri-
 gere me vult Demosthenes, sus Mineruam: illa quidem Mi-
 nerua superiorē anno est in adulterio deprehēsa. Illud quo-
 que Xenōneti venustū, qui ciuib. ei fugam tum factā ab i-
 psō cū ductor esset exercitus exprobrantib. Fugi, respondit,
 sed vobiscum, & sua uissimi homines. Verum in ridiculis ca-
 uendum est, ne quid vltra modum sit. tum ne quid excidat,
 quod vel audientes offendat alieno tempore, vel dicti auto-
 rem ostēdat esse ignobili aut abiecto animo. Exempla sunt 15
 Democratis dicta. Nam is in cōcione dixit, Se itidē vt ipsam
 ciuitatem parū posse, & magnos edere flatus. Et clade Che-
 ronensi accepta ad populū progressus : Nollem (inquit)
 hac fortuna vslam esse ciuitatem, vt ego quoq; consiliarius
 vobis essem audiendus. quorum dictorū hoc abiecti animi 20
 fuit, illud insani: ciuili homini neutrū conueniens. Breuitas
 autem dictorū Phocionis ipsa quoq; admirationi fuit. ēā
 ob rem Polyeuctus pronunciat maximum oratorem esse
 Demosthenem, Phocionem autem dicendi vi omnib. alii
 antecellere, quod huius oratio breuissimis verbis plurimū 25
 sententiae cōpleteatur. Et Demosthenes reliquorū con-
 temtor, dicere solebat Phocione vt diceret surgente, Meo-
 rum dictorū securis surgit. In primis autem danda est tibi
 opera, vt ad multitudine oratione utraris meditata caute, nō
 inani: cum scias etiam magnum illum Periclem antequam 30
 in publico verba faceret optare solitum ne vel ullū sibi ver-
 bum à re alienū incideret. Interim tamen oportet orationē
 ad ea quæ occurunt versatilē exercitatāq; habere. praci-
 pites. n. sunt occasiones, multaq; feruntur in negotiis publi-
 cis repentina. Itaq; & Demosthenes multis fuit inferior vt 35
 aiunt, cū virgente occasione tergiuersaretur: & Alcibiadem
 narrat Theophrastus cum non tantū quæ, sed & quo modo
 dicenda erant cuperet dissētere, s̄a pe inter orandum verba
 conquidentem atq; cōponentem hæsisce atq; excidisse. Qui
 vero ab ipsis reb. & oblatis occasionib. excitatur ad dicen-
 dum,

dum, is maxime percellit multitudinem atq; permouet. Sic Leo Byzantius, cum ad Athenienses seditione exagitatos verba facturus processisset, & ob statuta breuitatem risu exciperetur: Quid, inquit, si meam videretis vxorem, quæ vix 5 genu mihi attingit maiore ob orto risu. At qui, inquit, nos ita paruos, ubi in uicem dissidentius, Byzantium non capit. Et Pytheas rhetor, cum cōtra honores Alexandro decretos dissereret, dicente quodam, Tunc, cum adeo sis iuuenis, tantis de reb. audeas dicere? & vero, respondit, Alexander, quem 10 vos decreto vestro in deorum refertis numerum, me natu minor est. Oportet etiam bono vocis habitu ac robore spiritus exercitatam atq; firmatā orationem adferre ad reipublicā non vilia, sed acerrima certamina; ne aliquando desfatigatum dicendo atq; extinctum supereret aliquis

15 *Rapax clamator, Cyclobori vocem gerens.*

Cato, cum se gratia ac studiis præoccupato senatu populo-
ve obtinere causam non posse videret, totā diem dicendo
exegit, itaq; occasionem aduersarii praripuit. Ac de orati-
onis quidem apparatu usq; dicta hæc sufficiunt ei, qui por-
20 ro id, quod horum est consequens inueniendo addere po-
test. Cæterum ad rem publicam duo sunt aditus & quasi viæ. *Aditus ad*
altera breuis & ad gloriae splendorem expedita, non tamen *rem publica-*
periculi expers: altera vt magis pedestris ac tardior, ita tu-
tior. Sunt enim qui à splendido aliquo & magno facinore,
25 *quod non fiat sine audacia, veluti à promontorio quodam*
in altum procurrente soluentes, in remp. dant vela, existi-
mantes recte dictum à Pindaro:

*Incipiente opere, primordium**In fronte ponendum est late fulgens.*

Olymp. 6.

30 sic enim ordientem & plerique consuetorum satietae ac
tædio promptius excipiunt, quemadmodum spectatores cer-
tatorem, inuidiamq; absterrit splendido ac celeri incremen-
to constans potentia. Nam, ut ait Aristó, neque fumū ignis
gignit, neque inuidiam gloria, si subito ac celeritate efful-
35 geat. qui paulatim exolluntur & tarde, iis alij aliunde ma-
nus inuicunt: vnde factum ut multi circa tribunal ante flo-
rem emarcuerint. Vbi autem (quemadmodum Ladam fe-
runt carcerum funiculo adhuc in auribus à laxatione so-
nante decurso stadio coronam reportasse) subito aliquis le-
gatione obita, triumpho ducto, aut summo potitus magi-

stratu efflorescit: in eum neque inuidia, neque contemtus quicquam facile possunt. Hac via Aratus ad gloriam contendit, initium gerendæ reipublicæ à Nicoclis tyranni excidio faciens. Sic Alcibiades, Mantinense contra Lacedæmonios bellum conflando. Pompeius etiam triumphum postulauit, nondum senator factus: & Sylla negante, Plures esse dixit qui orientem, quam qui occidentem Solem adorent. quo auditio concessit Sylla. Cornelium quoque Scipionem, cum ædilitatem peteret, subito consulem præter leges designauit populus Romanus, non sanc leuia sefutus principia: sed quod & vietoriam eius quam adolescens etiamnum in Hispania singulari prelio obtinuerat, & paulo post res ab eo tribuno militum ad Carthaginem gestas admirabatur. de quibus etiam Cato maior exclamauit:

Odyss. n,

495.

Tanquam Umbra Voleant alii, solus sapit esse.
Nostra vero tempestate, cum ciuitates bellicis imperiis, tyrannorum excidiis, aut confederatis actionibus careant, quodnam principium illustris in repub. versationis possit sumi? Restant vtiq; iudicia publica, & ad Imperatorem legationes, quæ virum acrem, atq; audaci simul & consilio in-
structum flagrant. Multa etiam in vrbib. præclara negliguntur, quibus restituendis multa cum dedecore damnove vrbium ex præua consuetudine introducta sunt, quib. corrigen-
doris animos multitudinis in te conuertas. Quin & non nullis magna in iudicio recte disceptata controuersia, aut fideli patrocinio impotentis contra aduersarium potente, & libera iusticie aduersus principem iniustū defensio, pri-
mum in repub. locum cum splendore parauerunt. Alios in-
imicitiae extulerunt, qui homines dominationem inuisam atque formidolosam gerentes adorti sunt. statim enim po-
tentia deieci, cum meliore existimatione in eum qui deie-
cit, transit. Sane ob inuidiam se opponere viro bono & quæ sua virtus ad summa euexit (qualis fuit in Periclem Simmi-
as, in Themistoclem Alcmæo, Clodius in Pompeium, Meneclides theror in Epaminondam) neque ad gloriam fa-
cit, neque omnino vtile est. cum enim populus aliquid in
bonum vitam committit culpe, ubi primum (quod celeriter
fit) iræ pœnituit, eam quæ iustissima est, expeditissimam
sui excusandi delicti rationem atripit, vt autem iniuriae
bono viro factæ ac suasorem pessundet. Qui vero contra
impro-

improbum hominem, ac qui sua audacia & calliditate ciuitatem subegit (quales erant Athenis Cleo & Clitophon) insurgens, eum opprimit, is progressum tanquam in fabulis in Icenam, in rempublicam splendidū sibi conficit. Non sum nescius quosdam senatu molesto & paucis imperium vindicante deiecto potētiam & gloriam adeptos: vt Athenis Ephialten, apud Eleos Phormionem. verum in hoc magnum est ei qui iam tum primum se ad rempublicam conferat, periculum. & meliore vsu est principio Solon, qui civitate in tres diuisa partes, Diacriorum, Pediorum, Paralorum, nulli harum se immiscens, sed communem omnibus præbens, omniaq; dicta ac facta sua ad concordiam dirigens, legumlator ad tollenda dissidia delectus rempub. constituit. Hæc tot ac talia sunt principia splendidioris ad capessendam rempublicam aditus. Tatum aut & tardum illum multi nobiles viri fecuti sunt, Aristides, Phocio, Pammenes Thebanus, Lucullus, Cato, Agesilaus Spartanus. horum vñf quisq; imitatus hederam quæ validam amplexa arborem simul attollitur, seni alicui iuuenis, & illustri obsecrus se applicuit, eiusq; potentia paulatim sese subiiciens atq; vñ augescens, radices in rempublicam egit. Nam Aristidem auxit Clithenes, Phocionem Chabrias, Lucullum Sylla, Catonem Maximus, Epaminondam Pammenes, Lysander Agesilaum. Verum hic intempestiu contentionis studio & opinione æmulationis irritatus, cōtumeliose suum agendi præceptorem abiecit. reliqui præclare, & ciuiliter, ac ad finem vsque coluerunt suos & exornarunt, quemadmodum solent obiecta Soli corpora, ipsos vicissim augentes & illustrantes. Cerrè qui Scipioni inuidabant histriонem eum vocabant, actionum autorem esse Lælum ipsius socium. neq; Lælum tamen quicquam istorum inflauit, sed perrexit suo studio virtutem & gloriā Scipionis amplificare. Afranius autem Pompeij amicus, quanquam plane humili loco ortus, tamē cùm se consulem designatū iri certo crederet, vbi intellexit Pompeium aliis cupere, petitione destitit: quod diceret consulatum adepto sibi non tantum accessurum splendoris, quantum molestię ac difficultatis, si Pompeio neq; volente neque adiuuante consulatur. itaq; vno tantum anno cum supersedisset, deinde neq; repulsam est passus, & amicitiam cōseruavit. Porro

qui hoc modo quasi manu ducentur ab aliis ad gloriam, iſ simul & vni & multitudini gratificatur, minusq; sunt in odio si quid incommodi accidit. Itaq; & Philippus Alexandrum hortabatur, vt dum liceret alio regnante amicos sibi

Qualis dux
Cor ad rēp.
Deligendus

obsequiis ac officiis suis pararet. Deligendus autem est dux ad rempub. non simpliciter gloriosus & potens, sed & qui ob virtutem talis sit. Nam sicut non quævis arbor patitur educitq; circumplacatam sibi vitem, sed quædam suffocat, & inerementis eius officiant: ita in rebus publicis qui non sunt studiosi bonorum, sed tantum honorum & potentiae cupidii, nullas concedunt iuuenibus actionum occasiones, sed gloriam sibi eos quasi alimentum præcipientes inuidia preminent. sic Marius cùm in Africa, ac rursus in Galatia multa opera Syllæ feliciter gessisset, progressus ad gloriam eius ægre ferens, vti ipso desit, planeq; abiectis, sigillis suis præscriptione. Etenim Sylla cum esset Marij prætoris in Africa quæstor, missus ab eo ad Bocchum, adduxit Iugurtham captiuum, eamq; successum vt pote ambitiosus iuuenis, & qui recens gloriae gustum percepisset, non tulit mediocriter: sed imaginem rei in annulo insculpens Iugurham sibi traditum, pro sigillo gestauit. idq; ei vitio vertens Marius, hominem abiectis. at Sylla ad Catulum, Metellumq; viros bonos & Mario inimicos transit, moriq; Marium exegit ac deiecit ciuili bello, cùm is penè Romam euertisset. Sanè Sylla Pompeium quoque iam inde ab adolescentia extulit, assurgens accedenti, caputque detegens: reliquisq; iuuenibus actionum principe dignarum subministrans occasiones, quosdam etiam iuuitos instigans, gloria studio & simulatione impletuit exercitus, omninelque subſſe habuit, vt qui non solus, sed primus & maximus esse inter multos & magnos cuperet. Tales ergo viri tenendi sunt, iisque adhærendum. nec quomodo regulus Äsopi humeris aquilæ vectus subito euolauit & antenuerit, ita eorū debemus suffurari gloriam: sed ab iis amicē & cum benevolentia accipere: quando qui non ante seruiuere, dominari recte non possunt, vt ait Plato. Sequitur de amicis iudicium, quo neque Themistoclis probamus, neque Cleonis sententiam. Cleo enim ad rempub. se collaturus, conductis in vnum amicis suis, amicitia eorum renunciauit, quod ea in rep. per sepe à recta ac iusta voluntate animū auerteret atq; emolliret.

De amici-
tia.

liret. Rectius hic diuitiarum & contendendi cupiditatem animo eiecisset, eumq; ab inuidia & perueritate purgasset. nō enim hominibus amicorum & sodalium exortibus, sed bonis indiget resp. ac temperantibus. Nūc ille amicos quidem repudiauit, centum autem in orbem capita violentorum adulatorum lambeant, vt aiunt Comici. & qui aspernum se præberet ac molestem bonis, rursus multitudini gratiæ captandæ causa se submittebat.

Ductans senes, & q; pueros rursus educans,

10 plebisque perditissimam ae vitiosissimam partem aduersus optimates sibi adfiscens. Contrà Themistocles cuidam pronunciavit, Optime ipsum reipub. præfuturum, si se omnibus æqualem præberet, respondit; Absit ut ego tali insidiam folio, vnde non plus à me ad amicos quām ad alios 15 perueniat. ne hic quidem recte, qui ciuitatem amicitiæ addiceret, resque publicas priuato fauori ac studio submitteret. & quidem Simonidi abs se aliquid iniustum petenti idem respondit, Neq; poetam probum esse qui præter cantilenæ modum cantet, neq; magistratum probum, qui præ 20 ter leges gratificetur. Indignum enim te vera est ac miserandum, cùm nautas eligat gubernator, & gubernatorem nauis magister,

Qui recte in puppi norit desigere clavum,

Et recte antennas surgente intendere vento:

25 cumq; architectus ministros & operarios cōducatur, nō qui corrumpant opus, sed qui in eo quām rectissime absoluedo adiuuēt: ciuilem virū, qui optimæ sit, vt Pindarus loquitur, artis magister, opifexq; iustitiæ & iuris, nō statim ab initio deligere amicos eodē modo affectos, & ministros eodē 30 ad honestatem animi instīctu excitatos: sed eos adhibere, qui ad alios subinde atq; alios vsus eum iniuste ac violenter detorquent. Nihil profecto is differet ab opifice, q; per imperitiam & inscitiā normis vtatur regulisq; & libellis iis, ob quas prauū fieri opus necesse sit. Etenim ciuiliū virorū 35 via & intelligentia instrumenta sunt amici: neq; is peccatis in suis sociis se lapsus præbere, immo operam dare debet, ne se inscio etiam iij delinquant. quæ res Soloni dede- 40 eus attulit, & calumniis ciuium fecit eum obnoxium. Cum enim in animum induisset æris alieni deminutionem, & se lachateiæ (sic nouæ tabulæ mitiori voce ab oneribus ex- cutie-

cutiendis ducta appellabatur) in republica institutionem, rem cum amicis communicauit. ij autem indignissimum fecerunt facinus. magnum enim præcepto tempore pecuniam sumserunt mutuam: ac paulo post prolata in lucē Solonis lege, apparuit eos mutuo sumta pecunia splendidas domos, multumq; agri coemisse: Solon autem insimulatus fuit, tanquam iniustum id facinus, quo quidem factō ipsi fiebat iniuria, aliqua ex parte ipsi esset imputandum. Agesilaus autem nulla in re impotenter atq; animi dimissioris fuit, quam in studiis erga amicos: ac veluti Euripidis 10 Pegasus,

Mage quam solebat se submisit territus:

alacriusq; amicorum calamitatibus subueniens quam officium cerebat, creditus est eorum flagitiis esse similis. nam & Phœbidam seruauit (in iudicio accusatū, quod sine mandato Cadmeiam occupasset) fatus id genus negotia in iussu esse conficienda. & Sphodriam iniusti atrocisq; facinoris reum, quod in Atticam impressionem fecisset, sociis tum & confederatis Spartanorum Atheniensibus, damnationi subtraxit, amatoriis filij mollitus precibus. & fertur eius ad 10 quendam potentei tale epistolium: Niciam, si insons est, dimitte: si verò, mei causa dimitte: omnino autem dimitte. At verò Phocion ne genero quidem suo Charillo, cum is de Harpalea pecunia reus esset factus, in iudicio adfuit: sed hoc fatus, se eum sibi generum ad omnia iusta allegisse, discessit. Et Timoleo Corinthius cum fratrem suum monendo & deprecando à tyrannide non deduceret, cædem eius consilio suo adiuuit. Oportet enim non modò vñsq; ad arā amicum esse, neque se perurijs socium facere, vt aliquando Pericles dixit: sed & vñsq; ad omnem legem, ius, atq; utilitatem, quod neglectum, in magnum atq; publicum exit damnnum, quo & pertinuit Sphodriæ ac Phœbidiæ impunitas, qui non minima causa fuerunt Spartanis, cur in Leuctricū coniicerentur bellum. Alioqui mediocribus amicorum delictis grauiter insultare civilis ratio non cogit: sed concedit maxima reipub. parte in tuto collocata, ex eo quod superest opitulari amicis, iisq; adstare, & pro ipisis elaborare. Gratificari etiam licet amicis citra inuidiam, cisque potissimum ad magistratum consequendum adiumento esse, administrationem aliquam splendidam iis demandando, aut

aut plausibilem legationem, ut vbi legatus principis honore afficitur, aut cum aliqua repub. de pace & concordia agit. Cum verò difficilis aliqua, sed eadem illutris ac magna impendet actio: eam ciuilis vir primum ipse suscipiet, tum 5 ad eius societatem amicum adsciscet. quemadmodum Diomedes:

Quod si me socium mihi eos adsciscere vultis: 11. et x.

Diniris quoniam pacto obliuiscar Vlyssis? 242.

Vicissimque Vlysses ei conuenienter laudem facinoris at-
10 tribuit:

Queris equi, Nestor, modò quos adduximus, isti 11. et 558.

Vnde sint? Thraces bello adduxere feroce.

Rex quorum, & bis sex, fortissima corpora, iuxta

Tyridam manibus socij cecidere peremti.

15 Huius enim modi cōcessio qua amicis laudem deferimus, non minus laudantem exornat quām laudatum. quando seipsum duntaxat probare, vitium est, ut ait Plato, solitudini habitandæ conueniens. Præterea verò honestorum humanterq; à nobis exhibitorum officiorum pars amicis est

*Epiſt. ad
Dionens,*

20 adscribenda, & quibus benefactum est, ij iubendi amicos nostros laudare arque diligere, ut qui causam ac consilium nostro officio in ipsos conferendo præbuerint. Quæ verò amicorum sunt ineptæ & absurdæ petitiones, ex non acerbè, sed mansuetè sunt reiciendæ, dehortandi; sunt & ostē-

25 dendum istas virtute existimationeq; ipsorum non esse dignas. Optime omnium hominum Epaminondas, qui cùm cauponem è carcere ad depreciationem Pelopidae dimittere re abnūsset, paulo pòst eundem amasia precibus intercedente missum fecit: huiusmodi, inquiens, beneficia accipe-

30 re meretriculas par est, non prætores. Morose Cato & insolenter, qui cum Catulus censor summus eius amicus & familiaris deprecaretur pro quodam qui ab ipso tum queſtu- rā gerente iudicabatur: Turpe, ait, est te qui nobis adolescentes debes bene moratos reddere, à meis eici famulis,

35 licebat enim reipsa officium hoc denegantē, asperam dicti acerbitatem prætermittere: vt videretur facti quoq; amico molesti causa non voluntas ipsius, sed legum & iusticiæ necessitas fuisse. Sunt & ad adiuuandos in paraanda pecunia amicos in administratione reipub. rationes nequaquam il-

liberales. vt Themistocles cùm à pugna videret cadauer au-

reis torquibus & monili insigne, præterit ipse, & ad amicū conuersus, Aufer, inquit, hæc: non enim tu quoq; es Themistocles. Talia amicis præstandi res ipsæ versanti in repu. sæpenumero occasionem præbent. Non enim omnes sunt Menemachi: proinde huic patrocinium iustæ causæ cum s præmio coniunctum demanda, alteri diuitem commenda procuratione & defensione indigentem, alium in condu. ctione aliqua quætuosa adiuua. Epaminondas quidem amico cuidam suo mandauit, ut diuitem quempiam accedet, & ab eo talentum posceret, ita se imperasse dicens. 10 cumque diues accessisset causam sciscitans: Quia, inquit, hic vir bonus eger, tu diues es, qui multa ciuitatis bona in rem tuam vertisti. Et Agesilaum Xenophon scribit lætam. tum fuisse, quoties amicum ditareret, cùm quidem ipse diu. tias despiceret. Cæterū quoniam omnibus, vt ait Simo. 15 nides, cassitis necesse est crastam innasci, itaque nulla rei. publicæ administratio non fert inimicitias aliquas & dif. fensiones: non minimum refert etiam hanc rem præme. ditatum esse eum qui in republica gerenda versari instituit. Laudant plerique Themistoclem & Aristidam, qui quo. 20 ties ad obeundam legationem, ad ducendum exercitum proficiscentur, inimicitia in finibus patriæ depositarunt, reuersique domum eam resumserunt. Nonnullis factum Cratinæ Magnetis maiorem in modum placet. Is cùm in reipub. tractatione aduersaretur Hermiæ viro non poten. ti quidem, sed honorum tamen percupido, animique elati, cernens sub initium belli Mithridatici ciuitatem in discri. mine versari, optionem hanc Hermiæ detulit, vt vel is in exsulium profecto vrbem gubernaret, vel (si ita videretur) ipse solum vertens sibi imperium relinqueret: ne sua con. tentione ciuitatem pessudarent. Placuit oblata conditio Hermiæ, fasilijs; bello gerendo præstare sibi Cratinam, cum liberis & vxore vrbem excessit. & Cratinas cum eum deduxit de suo latitus quæ exulantibus essent quām obsecris com. modiora, tum re optime gesta vrbem contra omniū spem à 30 præsente exitio conseruauit. Si enim nobilis est magnique animi vox ista,

*Liberos amo meos, sed patriam magis meam:
eur nō cuius promtius sit dicere, Odi hūc & cupio lēdere,
sed maiore patriæ amore detincor? nolle enim cū inimico
in gra-*

*Inimici-
tiarum re-
gula.*

in gratiâ redire eam ob causam, ob quâ vel amicus sit dimit
tendus, nimis quam inimicâ est & effrati animi. Veruntâ-
mē rectius Phocio & Cato, qui nullas pr̄fus inimicitias cū
reip. administratione priuatim coniunxerunt, sed cū in pu-
blicis certaminib. pro vtilitate reip. acres s̄ & propositi te-
nacissimos gerent, in rebus priuatâ pacatè & humaniter
iis vñ sunt, qui in publica dissentirēt. Nullus enim ciuis pro
inimico habendus est, nisi quis est Aristionis instar, aut Na-
bidis, aut Catilinæ, morbus & vomica veluti reip. Qui verò
10 alias discrepant, eos instar musici debet reip. moderator vel
relaxando placide vel intendendo ad concentū reducere;
neq; peccantes iracunde aut cōtumeliose incessare, sed pla-
cide obiurgare, cuius generis sunt Homericâ ista:

Nugator, te plus alij ego mente Galere,

15 *Credsaderam.---- 8:*

Rectus his aliquid poteras depromere Gerbis.

Illa. n. 358.

rursumq; vbi recte aliquid dixerint aut fecerint, neq; hono-
ri corū inuidere, neq; faustis acclamationibus parcere. ita
fiet, vt & reprehēsionî sua sit in loco autoritas, & à vitio eos
20 auerramus, virtutem augendo, & probe facta ac dicta, tan-
quam ipsis digniora, delictis comparando. Ego verò versan-
tem in repub. vitum & inimicis iusta in causa testimonium
perhibere iubeo, & in iudicio eos contra calumniatorem
tueri, alienisq; ab eorum aniani instituto criminib. fidem
25 denegare. quemadmodū Nero ille paulo antè quam Thra-
seam interficeret, quem maxime oderat ac metuebat, quo-
dam cōquerenter iniquam in sua causa à Thrasea lata fuisse
sententiam: Utinam verò, inquit, ita me amatet Thraseas,
vt optimus est iudex. Non abs re est etiam, obiurgandi cau-
30 sa eos qui vitio quadam naturæ ad peccandum sunt pro-
cliuiores, proferre inimicum eorum melioribus præditum
moribus, ac dicere: atqui hic non erat ita locuturus siue a-
eturus. Nonnullis peccantibus parentum præclarorum est
obiicienda mentio. sic apud Homerum:

35 *Hand similem natum tibi Tydeu magne dedisti.* *Illa. n. 806.*

& Appius in comitiis cum Africano Scipione contendens,
Quam, inquit, ingemisceres Paule apud manes, si sentires
filium tuum censuræ petendæ gratia in campum descen-
denter à Philonico publicano stipari. Huiusmodi enim
dicta & peccantes emendant, & correctores decent. Ci-

militer

viliter etiam Nestor apud Sophoclem respondit conuicianti Aiaci:

Non culpo te: bene enim meritus, dicens male.

Et Cato cùm Pompeio restitisset, Cæsari in vi reip. facienda socium se præbenti, exorto intet hos bello, Pompeium summæ rerum iussit præfici, eiusdem esse inquietus, magna mala cire & amoliri. Permixta enim laudationi reprehensio, non contumeliam, sed libertatem in se habens, neque iram, sed mortsum & penitentiam excitans, benigna videtur & ad corrugendum apta. Conuicia ciuiles minime decent. Tuum enim facio iudicium, an quæ Æschines & Demosthenes alter in alterum scriperunt, aut quæ aduersus Demadum Hyperides: Solon, aut Pericles, aut Lycurgus Spartanus, aut Pittacus Lesbius fuissent usurpati. quanquam Demosthenes in iuridicali tantum oratione usus est male dictis: Philippicæ omnis & dicacitatis & scurrilitatis sunt puræ. Nam id quidem genus dicteria dicentibus quām in quos dicuntur plus afferunt dedecoris: ac præterea confusione secum trahunt negotiorum, conturbantq; deliberaciones & conciones. Optime itaque Phocio, qui cùm cef- sisset conuicianti ac dicere destitisset, postquam ille tandem conticuit, rursus in concionem progressus: Ergo, inquit, de equitibus & grauij armaturæ militibus audiuitis. reliquum mihi est de leuis armaturæ militibus & cetratis distlerere. Verūm quia plerique in hoc negocio continere se non possunt, ac sæpen numero non inutiliter maledicentium ora responsis obturant: esto responsio brevis, neque iram præ se aut stomachum ferat, sed mansuetudinem cum ioco & gratia tamen utrumq; mordentem. quales maxime sunt quæ dictum retorquent. Sicut enim tela in eum qui misit redeuntia, vi quadam & soliditate iis impediti tetrò averti videntur: ita maledictum robore & calliditate eius in quem iactum fuit in autorem reuerti appetet. Quale est, quod Epaminondas Callistrato exprobrati Thebanis Oedipi qui patrem, & Argiuis Orestis qui matrem interfecit, facinora, respondit: Atqui vos ipsos à nobis eiectos recipistis. Et Antalcidæ Spartani ad Atheniensem dicentem, Vos sæpe à nobis estis à Cephiso in fugam acti, responsum: At vos à nobis nunquam estis ab Eurota fugati. Eleganter etiam Phocio Demade vociferante, Athenienses te inter-

interficiunt vbi cœperint insanire: Te verò, ait, vbi sapere cœperint. Et Crassus orator Domitio obiicenti, Nónne tu mortuam murènam, quam alueras in piscina, defleuisti? reddidit: nónne tu nullam lacrymam trium uxorum sepulturæ impendisti? Atque hæc quidem etiam in reliqua vita suam habent utilitatem. Sunt porrò qui nullam non partem publici muneris subeunt, vt Cato, existimantes bono ^{Quæ mun.} neru obciui nullam curam aut industriam omittendam quæ ad potestiam conciliandam conducat. Laudantque hi Epaminondam quod in eū Thebani inuidia ducti & contumeliae faciende cauila Telearcham designassent, non detraherauit: sed fatus Nō modo magistratu virum, sed etiam viro magistratum qualis sit demonstrari, Telearchiā ad magnam dignitatem ac maiestatem euexit: cum antè is magistratus non fuisset nisi stercorum ex angiportis eiicundo rum ac aquarum deriuandarum procuratio quædam. Atq; ipse quoque nimirū peregrè huc aduenientibus risum moueo, cum talia videor frequenter in publico tractare. Sed tuetur me Antisthenis dictum memorie proditum qui marranti cuidam, quod fallamentum per forum gestaret, respondit: Mihi quidem ipsi fero. Atq; ego vici sim incusantibus quod dimensioni testarum adsto, ac cæmenti & lapidum vecturæ responderim, Non mihi me, sed patriæ ista administrare. Ut enim sordidus haberi potest, qui multa id genus sibi ipsi tractat, suique causa administrat: ita cum publicè ista, & commodo ciuitatis tractantur, nequam illa liberalis est, sed magna etiam ad exigua hæc se demittens procuratio & officii promitudo. Alii Periclis institutum magnificentius ac splendidius iudicant, in quorum numero est Critolaus quoq; peripateticus. Volebat enim, quemadmodum Athenis Salaminia nauis & Paralus non cuiusvis negotii, sed necessariorum tantum ac magnorum deducerentur in mare: ita se quoque non nisi ad summam rerum continentis maximasque adhiberi actiones. exemplo regis

35 Vniuersi, qui (vt est ab Euripide scriptum)

-- summa procurat modò

Deus, adq; fortunam minor a reicit.

Neque enim nimium honoris ac contendendi studium in Theagene probamus. qui cum non solùm conuersionem vicisset, sed & multa certamina alia, non tantum pancratio,

sed & pugillatione, & longa excursione, ad extremum cum
funebris quibusdam heroicis ludis coenaret, proposita
de more cuius portione profiluit, ac pancratio decertauit:
perinde ac si nemini licet vincere se praesente. Vnde factū
est, vt coronas congefferit c. 1000. quarum plerasque pro
quisquiliis haberes. Nihil ab hoc diuersum faciunt, qui o-
mnia subeunt ciuilia munera: nam reprehensionibus mul-
torum sese exponunt, molestiq; sunt, & cum bene rem ge-
runt, inuidia, cūm male, gaudio excipiuntur: denique que
ab initio admirationi erat eorum industria, in ludibrium & ro-
risum excidit. Quale est: Metiochus præter est, Metiochus
viarum procurator, Metiochus panes, Metiochus far-
nam distribuit, Metiochus omnibus præst, Metiochus
habebit infortunium. Fuit hic vnuus de sociis Periclis, & (vt
apparet) potentia, qua propter hunc erat præditus, odiosus
& cum fastidio ciuium abusus. Oportet autem ciuilem vi-
rum ad populum amore ipsius captum accedere, suiq; et
iam absentis desiderium in animis ciuiū relinquere. quod
fecit Scipio Africanus, multum temporis ruri degens, vt &
inuidiae minueret onus, & respirandi facultatem concede-
ret iis, qui gloria ipsius premi vidabantur. Contrà Timesias
Clazomenius, vir alioqui de repub. b. cne meritus, non ani-
maduertit se propterea quod omnia solus ageret in inui-
dia esse & odio apud suos, donec tale ei quippam vsu ve-
nit, in via pueri talum è fossa excutiebat. Timesia præter
eunte, corum alii dicebant non excussum iri talum: qui ve-
rò eum excutiebat, Utinam, inquit, ita Timesiae cerebrum
excutiā, vt hunc talum excussero. hoc auditio Timesias,
intelligensq; odium sui omniū animos peruagari, domum
reuerterit, ac vxori re exposita mandavit, vt rebus conuasa.
tis se sequeretur, rectaq; à forib. digressus vrbe exiuit. Ap-
paret etiam Themistocli aliquid simile ab Atheniensib.
euensis, cū diceret: Quid defatigamini, ô felices, crebra acci-
piendo beneficia? Horum autem quædam rectè dicta sunt,
quædam secus. Nam quod ad studium & procurationēat
tinet, nulla pars reip. ciuili viro deserenda, curande cognoscendæque sunt omnes: neque debet veluti in nauis sacra
anchorā, seipsum ad extremas ciuitatis necessitates accus
sus reseruare. Sed quemadmodum gubernator nauis alia
suis ipse peragit manibus, alia instrumētis ac masibus alio-
rum

Amorpo-
guli.

rum eminus ipse sedens versat, vtiturque nautis, proretis,
 & remigum magistris, quorum nonnullis interdum in pup-
 pim euocatis clauum tradit. sic ciuilis viri est officium, vt
 aliis quoque imperium concedat, eosq; benigne ad tribu-
 ñal inuitet, neq; omnes ciuitatis res suis ynius orationib;
 decretis atque actionibus administret, sed fidos habeat bo-
 nosque viros, quorum ynumquenque peculiari alicui ne-
 gocio accommodet tractando. Sic Pericles Menippo vñus
 est ad gerenda bella, Ephialtis opera concilium Areopagi-
 ticum depresso, per Charinum legem contra Megarense
 pertulit, Lamponem Thurios conditum emisit. Non enim
 tantum minus obnoxia est inuidiae ob magnitudinem po-
 tentia, que in multos distributa videtur: sed & rectius ne-
 gocia conficiuntur. Sicut enim manus in digitos diuisio,
 non imbecillu eius reddit, sed artificiosum & instrumen-
 tis expeditum vsum: ita qui in repub. aliis munera publica
 committit, actiones efficit ob societatem efficaciores. At qui
 insatiabili gloriae potentiae studio totam sibi imponit
 remp. & ea quoque aggrederit ad quæ vel à natura vel ab
 exercitatione est imparatus, (vt cum Cleo ad ducendum
 exercitum, Philopæmen ad regendam classem, Annibal ad
 concionandum se cœlulit) eius vbi quid peccatum est, non
 habet locum excusatio, sed occinitur præterea ei Euripi-
 deum hoc:

25 Tractasti, qui faber es, non fabrilia:

scilicet legationem obiuiisti artis persuadendi rudis, anno-
 nam procurasti socors, quaesturam gessisti ignarus calculi,
 senex vel imbecillus exercitum duxisti. Pericles verò etiam
 cum Cimone potentiam diuisit, vt ipse in urbe imperaret,
 30 Cimo classem in barbaros duceret: erat enim hic ad bel-
 lum, ad ciuiles res ille natura aptior. Laudatur etiam Eubu-
 lus Anaphlystius, qui cum fide esset summa atque potētia,
 nihil rerum Græcarum gessit, neque ad præturam bellicam
 se contulit, sed administrationem pecuniæ amplexus, pu-
 blicos auxit reditus, magnoq; fuit patriæ emolumento. I-
 phicates contrà domi multis præsentibus declamans ri-
 fui fuit. quia etsi fuisset. quod minimè erat, orator bellus,
 tamen contentus bellica gloria, decadere schola sophistis
 debebat. Præterea quoniam omnes populi ea laborant ani- *Dissensio-*
 morum peruersitate, vt de iis maligne sentiant qui remp. nes.

regunt, vtque ansas eos culpandi captent, multaque vtilia
quaे citra dissidium aut altercationem aguntur in suspicio-
nem vocent tanquam per coniurationem gesta, ea que res
maximè sodalicia & amicitias calumniis obiceit: non debet
sanè vir ciuilis veram inimicitiam ullam aut dissensionem,
sibi facere reliquam: quantumvis Onomademus Chiorum
populi ductor cum in seditione victor exitisset, non pas-
sus fuerit omnes eiici aduersarios, quod vereri se diceret
ne inimicis omnino liberati cum amicis dissentire incipe-
rent. hoc quidem fatuum est. Verùm cum multitudini su-
specta est actio aliqua magna & salutaris, non expedit uni-
uersos tanquam ex composito ad ynam eandemque dicen-
dam sententiam venire. sed duo vel tres facta discessione
placidè contra amicum dicant, ac tandem veluti convicti à
sua sententia discedant. sic enim ynà in sententiā proposi-
tam populus ab iis perducitur, dū eos vtilitate moueri exi-
stimat. In exiguis quidem causis & ad nullam magnam rem
perducentibus nihil impedit quin re etiam vera finas ami-
cos dissentire, vnoquolibet suas secuto rationes: vt in ne-
gociis principalibus atque maximis videantur optimi pu-
blici causa, non dedita in hoc prius opera consentire Enim
uerò ciuilis vir naturae ratione semper princeps est ciuitatis,
vt rex inter apes. idque cogitantem oportet reip. gubernacula in manibus habere. reliquos minores magistratus
neq; admodum capessere, neq; sāpe: (nam magistratum 25
gerendorum cupiditati neque cum maiestate, neque cum
populari gratia conuenit) neque rursum auersari eos desfe-
rente ac inuitante populo, sed tametsi inferiores gloria i-
psius sint, in iis capessendis studium multitudinis compro-
bare. æquum enim est vt ex superioribus magistratibus or-
namenta adeptus, inferiores vicissim exornet: vtq; in maio-
ribus illis dignitatibus, qualis est Athenis prætura, Rhodi
prytancia, & apud nos Bæotarchia ea moderatione versa-
tus, vt non nihil de eorum maiestate vltro remiserit, minori-
bus aliquid dignitatis atque amplitudinis conciliet: at-
que vt in his à contemtu se, sic in illis ab inuidia tutum pre-
ster. Porro qualemcunque magistratum occipienti, non ea
modo in promtu sunt habendæ rationes, quibus Pericles
scipsum officii commonefaciebat, quoties chlamydem su-
meret, Animum aduerte Pericles, liberis Græcis præs,
præs

*Minores
magistratu-
suis.*

præses ciuib⁹ Atheniensibus: sed & hęc secum commemo-
randa, Imperas subditus, yrbi præfectus quæ proconsuli-
bus, aut procuratoribus Cæsaris est subiecta, non hic lan-
ceæ campi sunt, nec priscae Sardes, neque Lydorum illa po-
tentia, gestanda est tibi chlamys vilior, & à prætorio oculi
in tribunal conuertendi, neque multum fiducia in corona
ponendum, cum supra caput tuum calceos cernas, sed imi-
tandi sunt histriones, & suo modo actioni affectus, gestus-
que & ornamenta adhibenda, interim verba suggerēti au-
to res præbendo, neque extra modum & mensuram ab eo cui-
ius summa est potestas prescriptam muneri concessio egre-
diendo. Hoc enim loco error non sibilos aut fannas excitat:
sed multos arripuit

Vindex atrox securis ceruicem amputans:

15 quod euenit Pardalē nostro, finium obliito: alius in insulam
relegatus, factus est iuxta illud Solonis,

--- Phlegandrius, aut Sicinista

Ex torri patria limine Cecropis.

Etenim cum videmus puerulos parentum crepidas conari
20 subligare sibi, aut coronas eorum capitibus suis imponere,
per iocum ridemus. at yrbari magistratus maiorum opera,
arduos conatus, & facta præsentibus temporibus ac rebus
non congruentia stulte iubentes imitari, multitudinē con-
citant: & cum ridicula sunt moliti, non risu iam digna pa-
25 tiūtur, nisi planè sint contemni. Sunt sanè multa prisorum
Græcorum facta, quibus recessendis nostrorum possimus
formare & corrigeremores. vt si quis Athenis non bello
gestas res, sed (verbigratia) decretum de conterendis obli-
25 uione iniuriis factum post diec̄tos x x, tyrannos referat:
30 & quod Phrynicum mulctauerunt qui tragediam de cap-
pto Miletō docuisset: quod Casandro Thebas instaurante
coronas gestauerunt: quod audito Argiuos scytalismo fa-
cto c̄to. 10, ciues interfecisse, concessionem lustrare iusserūt:
quod ob Harpalī pecunias domos perscrutates, eam solam
35 eximiam habuerunt, in qua nouus maritus agebat. His e-
nim etiamnum imitandis licet maiorum similes fieri. Ma-
rathon autē, Eurymedon, Platæ, & quæ alia exempla ani-
mos multitudinis inflant, inaniq; ferocia extollunt, in rhe-
torum scholis sunt relinquēda. Non modò autem se & pa- *Principiū*
triam ciuilis vir inculpatam apud principē præstare debet, *amicitia;*

sed præterea semper aliquem ex potentissimis habere amicum, velut fulcrum reip. stabile. Eo enim sunt Romani ingenio, ut in officiis ciuilibus promptissimos se amicis exhibeant. Estque vtile, exempla eorum proferre, qui magnas ex principum familiaritate utilitates perceperunt. sicut Po-^s lybius & Panætius Scipionis adiuti fauore, patriæ, vt erque suæ magnum ad felicitatem attrulit adiumentum. & Cæsar cum Alexandream cepisset, Arcium manu tenens, cumque eo familiarium solo colloquè, in eam urbem est inuenitus. metuentibusq; extrema Alexandrinis ac deprecatis, Ve-¹⁰ niam se dare respondit, cùm ob urbis amplitudinē, tum ob conditorem eius Alexandrum, ac tertio in Arei amici sui gratiam. Numinam huiusmodi beneficio comparari merentur procurations illæ & administrationes prouinciarū pecuniosissimæ, quas plerique sectantes, rebus domi reli-¹⁵ cisis consenserunt ad alienas fore? aut potius Euripides corrigendus, itaq; canendum & dicendum:

Nam si perugilandum est, -- & aula alterius frequentanda, submittendumque se se principis familiaritatí, patriæ causa hæc rectissime subeas, cetero qui amicitiaæ &²⁰ quis & iustis conditionibus parandæ sunt. Interim qui patriam principibus obsequiæ reddit, non debet ei opprimendæ socium se præbere, neque ligato crure subitare etiam ceruices, sicut nonnulli omnia & parua & magna ad principes dum deferunt, patriæ seruitutem exprobrant,²⁵ immò totam potius tempùb. abolent, pauidam eam & formidolosam, nulliusq; rei compotem redentes. Quo enim pacto qui sine medico neque cœnare neque lauare sunt adsueti, ne tantum quidem quantum naturæ concessit, sanitatem scruuntur: codem qui cuiuis decreto concilio, muneri,³⁰ administrationi principis autoritatē inducūt, cogunt principes magis quam ij vellent ipsorum dominos esse. In causa est præcipue procerum avaricia & contendendi studium. nam aut in his quæ cum damno inferiorum agunt, operam dant ut ciuium iudicium subterfugiant: aut de quibus inter³⁵ se altercantur, dum non ferunt se inter ciues posteriores ferre, ea ut consequatur, potentiores introducunt. inde sit, ut & senatus, & populus, & iudicia, & magistratus omnis autoritatem suam amittat. Est autem ciuilis viri plebeios & qualitate, potentes mutuis obsequiis demulcere, & ne-⁴⁰ gocia

gocia intra reipubl. fines hac ratione contenta transfigere,
iisque ciuilem quandam, tanquam morbis arcatis, medicinam facere. vt & ipse potius inter ciues cadere causa dignetur, quācum contumelia & corruptela patriæ legum vi-
ctoriam cōsequi. reliquosq; singulos ad idem precibus co-
hortabitur, docendo quantum in peruvacia sit mali. Nunc
verò vt ne domi ciuib. ac tribulib; vicinis, ac collegis cū
honore & gratia mutuò concedant: magno cum damno ac
dedecore lites suas ad rhetorum fores & in causidicorum
manus deferunt. Ac medici quidem morbos, quos planè
abolere non possunt, foras in superficiem corporum auer-
tunt at ciuilis vir, si nō potest efficere, vt omnibus litibus
careat ciuitas: at saltem in ipsa ciuitate conabitur id quod
turbas dat ac dissidia excitat occultatum sanare ac compo-
nere, vt quām minimum externis medicis atque medicamen-
tis habeat opus. Esto enim viri ciuilis institutum ani-
mi tenax eorum quæ tutæ sunt, fugiatq; inanis gloriae tu-
multuaticem istam, de qua verba fecimus, ac furiosam af-
fectionem: interim isti affectioni insit elatio quēdam ani-
mi, & confidentialia

Intrepida, & qualis subeat fiducia ciuem

*Ciuitis &c
ri animis.*

Iliad. §.

Pro patria--- inimicis, ac rebus difficultibus, durisq; 157.
tempestatibus renitens atq; decertans. Non enim oportet
ipsum causam præbere tempestatibus: sed incidentibus iis
25 non est reip. nauis deserenda. neque exagitare vrbem peri-
culose ipsius est, sed quassatæ ac periclitanti subuenire, ac
tanquam sacram anchoram iacere suam in agendo liber-
tatem, vbi res in summum fuerint discriben adductæ,
in quales difficultates incidit Pergamena ciuitas sub
30 Nerone, & nuper Rhodii sub Domitiano, atque antea
temporis Thessali sub Augusto, cum Petram viuum
cremasset.

Non hic horrentem videas, --- nec formidantem ve-
*rè ciuilem virū, neq; incusantem alios, dum ipse periculis
35 sese eximat. sed & legationes obeuntem, & nauigantem,* 223.
primumq; omnium dicentem, non hoc tantum:

Auerte exitum Titan. namq; adsumus Ultro

Interfectores: --- sed etiam si culpæ multitudinis par-
ticeps non sit, tamen pro ea subeuntem pericula. Est e-
nīm hoc præclarum. acceditque ad honestatem, quod sæ-

FF 4 penumero

peoumerò vnius viri virtus atque magnanimitas admirationi habita iram quæ concepta fuerat in vniuersos demitigauit, cōminationisque terrorem & acerbitatē dissipavit. Id videtur Persarum regis vnuenisse, Buli & Sperthi Spartanis oblati ei: & Pompeio cūm in Sthenonem incidisset. Cūm enim Mamertinos ob defectionē afficere supplicio Pompeius statuisset, Injustè, aiebat Stheno, agis qui ob vnum fontem multos innoxios decreuisti perdere. Ego enim ciuitati autor defectionis fui, amicis persuadendo, inimicis cogendo ad eam faciendam adactis. qua oratione ita fuit affectus Pompeius, vt & ciuitati veniam largiretur, & Sthenonem tractare humaniter. At Syllæ hospes eadem virtute apud dissimilè vñsus virum, nobili letho extremum diem vitæ confecit. Cūm enim Prænesti capta statuisset oppidanos omnes Sylla interficere, at soli isti ob hospitiū vñsum parcere, tantū fatus. Nolle se patriæ suæ interfectori salutis datæ gratiam agere, permisit se popularibus, atq; vñā cum illis est trucidatus. Atque huiusmodi quidē tempora abominari par est, & meliora sperare. Proinde sumo pere in honore habere oportet omnem cūm magistrū, tum qui eum gerit, rem quippe sacrosanctam & excellētatem. Honor autem is est vñ cum collegis vnanimitas at-

Amor colligerum. que amicicia colatur, longè magis congruens quam sertia & vestis purpura oras prætexta. Qui vero pro amicitia initio habent vñā militiae esse, vñā pubescere, iidemque vñā magistratus gerere pro exordio inimiciciarum deputant: vnum ex his tribus malis non evitauerunt. aut enim collegas pro æqualibus habentes, ipsis obturbaat: aut potiores iis partes sua opinione tribuētes, inuident: aut vt humiliores contemnunt. Atqui conuenit & præstantiores colere, & inferiores ornare, & æquales in honore habere, vniuersos autem amplecti atque amare: vt quos non mensa, aut poculum, vel coniuinium amicos conciliabit, sed res publica, quodammodo hæreditaria ob patriæ communitatē benevolentia iunctos. Propterea male audiuit Romæ Scipio, quidē in dedicatione Herculei fani coniuinum amicis prebens, Mummium collegam ei non adhibuisse. vt enim alius in rebus amiciciam non colerent, in hoc tamen genere collegæ ob magistratum erat honor habendus. Quando igitur Scipionem, virum alioqui admirabilem, tam exiguae comitatis

tatis neglectio aliorum despiciens suspectum reddidit: is qui de dignitate collegæ detrahatur, aut splendidis actionibus malitiosè officiat, aut præ fastu omnia sibi vni arroget ademta socio, æquus haberi & moderatus numanam poterit? Memini me, cùm iuuenis adhuc ad proconsulem esse legatus cum collega missus, hoc nescio qua de causa in itinere subsidente, solum rem confecisse. cùm autem reuersus rationem obitæ legationis esse redditurus, seorsim mihi pater adiutans monuit, ne dicerem Profectus sum, sed Profecti sumus, & Diximus, non Duximus, codemque modo reliqua omnia cum socio inter referendum communicarem. hoc enim non modò benignum hūtanumque, sed & inuidiæ tutam gloriam præstat. Quamobrem etiam magni viri rebus præclarè gestis genium & fortunam secum ut autores inscribunt. sicut Timoleon excisus in Sicilia tyrannidibus, Casui fanum dedicauit. & Pytho, cùm Athenienses eum ob Cotis necem admirarentur atque venerarentur, Deum dixit hæc egisse, sua autem manu vsim. Cæterum Theopompus Lacedæmoniorum rex dicenti Spartam seruari regum imperandi peritia: respondit magis ideo hoc fieri, quod ciues imperio essent obsequentes. Atq; horum quidem duorum alterum ab altero proficiscitur. plerique tamen dicunt & sentiunt ciuilis institutionis opus esse, efficere ut ciues bene pareant. plures enim in vnaquaus ciuitate sunt qui regantur, quām qui regant: & præst quiuis exiguum temporis, totam ætatem in reipubl. forma populari regitur degens: itaque pulcherrima est & utilissima disciplina, parere magistratibus, etiam si minus instructi à potentia & gloria sint. Absurdum enim sit principem in tragedia auctorem 30 Theodorum vel Polum sè penumero mercede conducto histrioni tertiaro obsequi, & humiliter cum eo colloqui, nimirum diadema & sceptram gerenti: in rebus autem serijs ac publicis diuitē ac gloria insignem parui facere plebeium aliquem & pauperem qui cù magistratu sit. cùm hac ratione 35 diues suo splendore dignitatē vrbis contumelia afficiat atque deprimat: vbi potius magistratum exornare suæ gloriæ ac potentiae accommodatione debeat, quomodo Spar-tæ reges Ephoris de via decedebant, & reliquorum ut quisque vocatus erat, non lento gradu, sed cursim per forum se proripiens obedientiam suam cjuibus ostentabant, exul-

Ciuii nobe-
dientia.

tantes ob habitum magistratibus honorem. Non ita honestatis rudes atque barbari quidam, qui veluti comitissu[m] potentiae abundatia, in certaminibus arbitros ac præmiorum collatores circumscribunt, choragis in Liberalibus conuiciantur, prætores ac gymnasiorum præfides derident; neque scientes neque discentes honorare esse interdum quam honorari glorioius. Viro enim in rep. largiter potenti plus ornamenti adferri stipatus ab eo magistratus ac comitatus, quam stipans & deducens, immo hoc inuidiam & molestiam, illud veram parat à benevolentia profectam gloriam. cum 10 que fores eius visere aliquando, salutatumque prior venire certnitur, mediumq[ue] ei inter deambulandum cedere locum, nihil sibi ipsi demens, ciuitati ornamentum conferit. Populare est etiam interdum conuicium & iram magistratus ferre, vel Diomedis illud subjacentem:

Sicut et eius in hac re gloria veritatur: ---

Iliad. 8.

415.

*Magistra-
tus adiu-
guandus.*

aut illud Demosthenis, non ipsum nunc esse Demosthenem duntaxat, sed & legum latorem & choragum, & coronam gestare. Defensionem autem temporis commendabimus. Ita autem persequemur iniuriam nobis factam, ubi eius auctor magistratu abierit, aut id lucri habebimus, quod experientando iram dimisimus. Omni quidem studio ac prouidentia in curandis reipub. commodis certandum est viro ciuili cum quo quis magistratu, &, siquidem homo aptus est qui eum gerit, monere eum debet, & probè cōsultata recte perficiendi occasiones suppeditare, & in reip. gloria ac vtilitate augenda adiuuare. ubi vero magistratum à re gerenda vel ignavia, vel cunctatio, vel malicia abstinet, ipse ad populum debet eo de negocio referre, neque rempu. eo nomine negligere aut destituere, quod alio reipubl. præfecto ipsum, non conueniat curiosum esse & in alienam se ingerere administrationem. Lex enim semper ei qui iusta facit, & utilia cognoscit, primum in repub. locum tribuit. Erat, inquit Xenophon, quidam in exercitu, neque imperator neque cohortis alicuius dux, sed qui quæ opus erat intelligendo audiendoque seipsum reliquis ducem creasset, itaque Græcos seruaret. Atq[ue] inter facinora Philopœmenis illusterrimum est illud, quod cum Agis Messenam occupasset, & Achæorum prætor subuenire nollet præ formidine, ipse absque decreto ad scitis promtissimo quoque erupit, urbemq[ue] eam libera-

liberavit. Neque tamen nouæ res leuibus aut qualibuscumque de causis tentandæ sunt: sed vel necessitate urgente, ut Philopœmen fecit: vel præclare rei gratia, ut Epaminiondas, qui prorogata sibi contra legem Bocotarchia in quatuor menses, eo tempore in Laconicam irrupit, & Mespfenam condidit. Ita fieri ut si propterea accusetur ac cuperatur, necessitatis præscriptione crimen amoliri, aut consolationem periculi habere possit magnitudinem ac pulchritudinem facti. Memoratur Iasonis Thessalorum tyranni di-
10 Etum hoc, ab eo cum multis vim faceret importuneq; mo-
Populo &
llestus esset, pronunciatum, Necesse esse ut in iniurias ei-
bus iniuste agant, qui in magnis iusticiam velint seruare.
Quam quidem vocem nemo non statim agnoscat eius es-
se, qui sibi potestatem omniaem usurpet. Ad rem ciuilem na-
15 gis congruit hæc præceptio, ut quæ levia sunt, ijs omitten-
dis vulgo gratificere: in momenti alicuius rebus eidem te-
opponas, neque patiare eos delinquare. Qui enim omni-
ius in rebus nimis est accuratus & vehemens, nihilq; con-
celet aut dissimilat, is dum se vbiique aspernum & implacabi-
20 lem gerit, multitudinem ad certamen mutua contentionis
ac metitatis adsuefacit. Itaq; interdum debet (ut est apud
poetam) aliquantulum remittere clavum ob magnam flu-
ctus vin: aliquando ipse veniam dans, ac ludendi se soci-
um captiæ gratiæ causa præbens, ut in sacrificijs, certa-
25 minibus, & spectaculis: non unquam veluti in familijs fit
in puerorū peccatis, simulans se non obseruare quæ de-
linquuntur, ac surda aure prætermittens. ut facultas casti-
gandi & liber: oratione increpandi, tanquam medicamen-
tum, non vsu iam debilitata & inefficax, sed viribus suis pre-
30 dita atq; autoritate in maioribus negocijs magis percellat
atq; mordeat multitudinem. Etenim Alexander cum esset
certior factus sororem suam cum formoso quodam iuuene
rem habuisse, non est indignatus: sed dandum hoc sorori
esse dixit, ut regi aliquem & ipsa fructum perciperet, non
35 rectè ille, neq; sibi cōuenienter talia permittens. neq; enim
petulantiam & imperij subuersiōnem pro fructu eius duci
par est. At ciuilis ut contumeliam in ciues nullam suis, neq;
publicationē alienorum, aut distributionem publicorum
bonorum (quantum omnino præstare potest) concedere de-
bet: sed huiusmodi refum affectationes, suadendo, docendo,

perterrendoque debellare, quas Cleo nutritens atque augens, multos (ut ait Plato) aculeatos fucos in tempore introduxit. Si vero festinatatem aliquam a maioribus institutam populus, aut Dei venerationem pro occasione arripiens ad spectaculum aut divisionem pecunia modicam animo feratur, aliamve appetat aliquam rem quam largiri sit humanitatis: hic ijs liceat & liberalitate & copia perfici. Nam in Periclis & Demetrij administrationibus reipubl. multa insunt talia. & Cimon exornauit forum platanorum confitione ac deambulationibus. Cato etiā in Catilinaria actione 10 populum videns à Cæsare conturbatum, ac ciuitatem in discrimen nouarum rerum adductam, senatui persuasit, ut in pauperes largitionem decerneret. eaque munificentia tumultum sedauit, ac seditionem inhibuit. Sicut enim medicus multum corrupti sanguinis vbi subduxit, modicum innoxij alimenti suggestit: sic vir ciuilis magna aliqua re, quæ ad dedecus aut damnum spectabat sublata, vicissim exiguo aliquo & accepto hominibus munere animos a reprehensionibus & queritationibus auerit. Expedit etiam id, cui populus studet, ad utilem aliquam rem traducere, scut 20 fecit Demades, quo tempore urbis redditus in sua habuit potestate. Cum enim adiecerint animum Atheniensis ad mittendum triremes quæ auxilium his ferrent qui ab Alexander defecerant, & ab ipso pecuniam poscerent: dixit prompru ipsis esse pecuniam. scilicet enim ita eam ad Chœas (sacrificiū id erat solenne) comparasse, vt ciuium quius acciperet dimidium minæ quod si in classem id pecunia vellent impendi, ad Chœas quisque de suo conferret. A que hoc modo illis, ne divisione ista spoliarentur, classi missione omittentibus, efficit ne Alexander haberet quo nomine populum iuste culparet. Sunt enim multa iniuria, quæ recta non possis amoliri, sed ad hoc requiruntur, quis ut cunque flexus & circumductio. Quali etiam Phœcian est usus, qui cum iuberetur in Boeotiam facere alieni tempore impressionem, statim edixit ut omnes se à puberate velque ad sexagenarios sequerentur: ac tumultuantibus senioribus, Nullam esse rei indignitatem dixit, ipso praesente ac duce octogenario. Hoc pacto etiam intempestiuæ legationes sunt disiunctioæ, allectis in numerum legatorum ijs qui ad eam rem non sunt parati: & apparatus inutiles impedies, mandando

dando ut eorum autores pecuniam eō conferant: & iudicia
 indecora, iubens suaores vñā adesse: & profectio[n]es parum
 honestas, si imperes autoribus simul peregrinari. Maximē
 autem eos, qui primi talia suadent atque vrgent, oportet in
 societatem rei agendæ trahere. ita enim aut ipsi tergiuer-
 fando irritam rem facere videbuntur: aut partem molestia-
 tum vñā perferent. Cæterū vbi res aliqua magna & utilis
 conficienda est, sed quæ magnum certamen ac studium ve-
 hemens requirat: ibi conare aut optimos amicorum, aut
 10 optimorum placidissimos adsciscere. hi enim minimē in di-
 uersum nitētur, maximē adiutores negotijs peragendi erūt,
 absque contendendi cupiditate prudentia prædicti. Verun-
 tamen te naturæ tuæ peritum oportet ad ea, in quibus ini-
 nus ipse à natura vales, non tui similes, sed qui præstare id
 15 quod tibi deest rectius possint, diligere. quemadmodum *Illi. n. 243*
 Diomedes ad speculandum fortibus præteritis prudentem
 sibi socium assumbit. Hoc enim modo & actionum magis
 æqualia diuiduntur inter socios momenta: & à diuersis vir-
 tutibus profecta gloria cupiditas contentionibus non est
 20 obnoxia. Ergo in obeundo iudicio aut legatione, si ipse
 non sis facundus, arte dicendi instructum tibi adiunge, vt
 Epaminondam Pelopidas: & siad persuadendum multitu-
 dini ineptus sis, atque elatior (qualis fuit Callicratidas) gra-
 tiosum aliquem & deterriendi populi gnarum: si corpus im-
 25 becillum & laboris impatiens sit, laborum tolerantem ac
 robustum aliquem, vt Nicias Lamachum. Sic enim in ad-
 miratione fuit Geryones, habens crura multa, & manus, &
 oculos, quibus omnibus vñus praefuit animus. Datur au-
 tem ciuilibus hoc, vt non corpora tantum & pecunias, sed
 30 & fortunas, & potentiam, & virtutem (siquidem concordes
 ipsi sint) in communem vñsum conferre, ac maiore quā vñus
 aliquis alius cum gloria rem gerere possint. quod contrā
 Argonautis euenit, qui Hercule deserto coacti sunt ad gy-
 næcum cōfugere, magicisq; incantationibus & beneficijs
 35 subditi vitam tuam seruare, vellusq; furtim auferre. Aurum
 In auart-
 quidem, in quædam fanaintrantes, fortis relinqunt: fer-
 rum autem, vt semel dicam, in nullū important templum.
 Quando igitur tribunal commune quoddam est templum
 Consultoris atq; Vrbitenentis Louis, ac Themidis, & Iusti-
 ciae: iaminde ab initio diuinarum & pecuniarum & cupiditatem,
 ciam,
 tanquam

tanquam ferrum, & morbū animi eruginis plenum exuens,
in cauponum aut feneratorum fora abijce,

--- longeque auertere ab illis:

atque sic habe, eum qui quæstum è publico captat, furari de
sacris, de bustis, de amicis, prædictione, falsi testimonij di-
ctione, lucrum querere, infidum esse consiliarium, periu-
rum iudicem, magistratum dona captantem, deniq; nullo

Monores.

non genere iniusticiæ obstrictum. vt hac de re non sit multis
opus verbis. Ambitio autem, quamquam fit cupiditate que-
stus nitidior, tamen non pauciores in rep. gignit pestes. Ma- 10
gis enim ei adest audacia, quippe non ignauis aut abiecis,
sed acribus maxime & præcipitibus animis inharenti: eam-
que plerunque popularis impetus euchens laudibus atq; in-
ciras, effrænem reddit atq; intractabilem. Quemadmodum
igitur Plato præcipit adolescentibus à tenera statim ætate,
inculcandum, non esse eis fas foris aurum appositum gesta-
re, neq; omnino possidere, cum in animis luum aurum pecu-
liare habeant admixtum: (innuens nimirum virtutem quæ
à genere in ingenia eorum propagatur) sic ab ambitione et
iam nos animum abducemus, monendo habere nos in no- 20
bis aurum corruptelæ expers, sincerum, & illæsum ab inuidia &
reprehensionibus honorem, qui simul cum ratiocina-
tione & contemplatione factorū & in rep. gestorum à nobis
augeretur: ideoq; nihil opus esse honoribus pietatis, fictis, aut
ex ære ductis, in quibus etiam id quod præclarum habetur, 25
alienum est, non enim cui, sed is à quo factus est tubicē aut
stipator, laudatur. Ac Cato, cum iam tū statuis Roma opple-
retur, nullam sibi passus est ponи, quod diceret malle quæri
cur non, quām cur ipsi statua esset collocata. Sunt enim id
genus res inuidiae expositæ, ac plerique censem gratiam se 30
ijs debere, quibus tale dederint nihil: deberi autem sibi ab
his qui acceperint, eosque molestos esse, qui veluti merce-
de suam locent operam. Ergo sicut qui Syrti euitata nauim
ad fretum subiicit, nihil præclarum aut memorabile præ-
stítit: sic qui æratio & redempturis publicis cū abstinuerit, 35
vincitur prima in consueta dignitate aut prytaneo, is subli-
mi quidē impingit promontorio, nihil tamen minus mer-
gitur. Optimè itaque cum eo agitur, cui nihil cum illa tali
re est negotijs, sed fugit ac recusat omnia. Quid si populi
huc propendentis gratiam ac studium non facile sit repu-
diare:

diare: quia in reipub. certaminibus non argeatum aut munus præmij loco petitur, sed sacrū est reuera & coronarium certamen. inscriptio aliqua sufficiet, & tabella, & decretum, & germen, sicut ex arte accepit Epimenides, cùm urbem lūstrasset. & Anaxagoras honoribus qui offerebantur recusatatis postulauit vt ea qua dececesseret ē vnius dī, pueris vacatio scholarum & discendi concederetur. & septē Persis qui magos interfecerūt, eorumq; posteris concessum est, vt tiaram in anteriorem capitum partem obuerteret: appareat enim eos cùm rem eam aggredenterur, hac fuisse vlos testera. Habet etiam Piraci honor ciuile quippam. iussus enim de agro quem ciuibus acquisuerat, sumere sibi quantam vellet portionem, tantum accepit, quantum misso iaculo consequebatur: vt Cœles Romanus, quantum vna die claudus ipse 15 circumararet. Debet enim honor non merces facinoris esse, sed signum: vt & diu perduret, sicut illi durauerunt. At de c c c. statuis Demetrij Phalerei, nullam corrupti argo aut situs, sed omnes viuente ipso euerſæ sunt: Demadis statuæ conflatae sunt in matulas. Multaq; talia honoribus con 20 tingerunt, nō tantum ob eius cui decreti essent prauitatem, sed etiam ob molem suam in odium adducti. Itaq; tenuitas sumtuum optimè ac firmissimè ad honoratij custodiam facit: magna & immodica, itidem vt statuæ non respondentes proportioni, subuertuntur. Voco autem nunc honores, 25 quos (vt Empedocleo loquar more)

Sic Eulogò dicunt, tamen haud assentior ipse.

Nam verum honorem, gratiamque fundatam in benevolentia animique memorum affectione, non despiciet vir ciuilis, neque gloriam contemnet, fugiens proximis placere, 30 vt volebat Democritus. Nam neque canum salutatio, neque equorum benevolentia venatoribus & qui equos alut videtur aspernanda: immo vtile est ac iucundum in animilibus familiaribus & vnâ viuentibus huiusmodi affectionem erga se generasse, qualem Lysimachi canis demonstravit, & de Achillis equis erga Patroclū poeta refert. Existimo *Iliad.* etiam cum apibus melius aetum iri, si eos à quibus nutritur & curantur admittere potius & ad blandiri, quā abigere & pungere velint. nunc eas fumo puniunt: equos autem petulantes, & infidos canes inuitos numellis agunt ac frænis. Athominem homini obsequenterem vlt̄d̄ cicuremque nihil aliud

aliud facit, quām fides benevolentiae, integratissimq; & iustitiae opinio. quo nomine Demosthenes recte pronunciauit, nullam ciuitatibus aduersus tyrannos meliorem esse diffidentia cautionem. maximē enim ea pars animi, qua fidem adhibemus, capi potest. Sicut ergo Casandræ vaticinum ciuibus inutile erat, quōd fides yati derogabatur:

(Voluit enim, inquit, Deus me fari incredita:

Et a sum iam natus in fortunum,

Sapiens s'cor, furere cum diceret antea.)

sic ciuium erga Archytam fides, & in Battum benevolentia, ob existimationem eorum plurimum cōduxit his, qui opera ipsorum vterentur. Atq; h̄ac primus est & maximus ciuium viorū existimationis vsus, quod autoritas ijs aditum ad res gerendas conficit. Altera est, quōd multitudinis benevolentia aduersus inuidos ac malignos teli instar est boīnis viris:

Ilia. 8. 131.

Vt cum filioli, somno sua membra soluti,

Acute mordacem pellit matercula mis̄cam

inuidiam arcens, & æqualem superioribus potentia reddēs ignobilem patricijs, pauperem diuitibus, & priuatum magistratibus. denique accedentibus veritate & virtute, existimatio secundus est ad recipit. administrationem tendentibus ventus. Iam contratiā affectionem cōsideratis exemplis perpende. Dionysij liberos & vxorem, libidinosè corporibus tractatis Itali necauerunt, ac crematis cadaueribus cinerem ē nauī in mare disperserunt. At Menandri cuiusdam, qui apud Baetra regnum moderatè gesserat, in castris mortui ciuitates funus cūm pro cōsuetudine procurassent, de reliquijs in certamen peruerterunt, ægreq; pax hac conditione coijt, vt singulæ parte cinerum ablata æquali, monimentum ei viro apud se queq; ponerent. Rursus Agrigentini Phalaride exonerati, decreto sanxerunt ne quis glauca ueste vteretur: quia tyranni glaucis subligaculis fuisserent vi. At Persæ quia Cyrus adunco fuissest naso, etiamnum tales amant, ac pro formosissimis habent. Adeò omniū amorum cūm validissimus est tum diuinissimus is quem ciuitates & populi erga vnum aliquem ob virtutem eius concipiunt. Falsò autē sic dicti honores, ac falsa testimonia, quæ proper spectacula, diribitiones ac ludos gladiatoriōs deferruntur à multitudine, similes sunt meretriciarum adulatiōnum,

num, plebē subinde ei qui dat ac gratificatur aliquid arri-
dente, vniusque diei & instabilem gloriolam blandiendo
tribuente. Evidem recte dixit, quicunque tandem dicti eius
est autor, populū ab eo primū fuisse eueratum, qui eum
largitione inescasset primus. intellexit enim multitudinem
robur suum amittere, dum accipiendo fit imbecillior. Sed
& hoc sentiendum est, largitores istos suam quoque ipsorum
vim euertere, quando gloriam magnis impensis mercati,
validam ac ferocem reddunt plebem, que se magni alicuius
10 & dandi & adimendi potestate præditam existimat. Neque
tamen interea sordide agendum est in largitionibus secun- *De largi-*
dum leges faciundis, vbi copia rerum suppeditat. etenim *sonibus.*
vulgo magis intus est diues de suo nihil largiens, quam
pauper publica depeculans: hoc enim necessitati, illud su-
15 perbia & contemnui sui imputant. Primū ergo largito-
nes gratuitæ sunt. Sic enim eos qui accipiunt faciliter per-
mucent atq; deuincunt. Deinde per occasionem siant, que
prætextum habeat elegantem atq; honestum, coniunctum
cum cultu dei omnino ad pietatem ducente. sic enim simul
20 in animis multorum excitatur & confirmatur opinio, nu-
men esse magnum aliquid ac venerandum: cum quos ipsi
colunt ac in magnis viris censem, eos ita liberaliter atque
alacriter sumptus in venerationem deorum facere cernant.
Quo igitur pacto ab adolescentibus qui liberali institue-
25 ntur doctrina prohibuit Plato Lydiam & Phrygiam har-
moniam: quod altera animi facultatem ad lugendum & do-
lendum proclivem excitaret, altera propensam ad volupta-
tem & libidines partem impelleret. sic tu eas largitiones,
que belluinium & trucem, aut scurrilem seu intemperan-
30 tem motum animorum efficiunt atque fouent, omnino ex-
ciuitate profliga: sin verò, fuge & repugna multititudini hu-
iusmodi spectacula depositenti, bona autem semper & mo-
desta sumptuum argumenta facito, que ad finem honestum
aut necessarium spectent, aut eam saltē voluptatem ac gra-
35 tiā, à qua damnum ac petulantia absit. Quod si facultates
sint mediocres, & ad yfus vitæ quasi circino circumscriptæ,
nequaquam indecorum est neque abiecti animi confessum lu-
am paupertatem eorum quibus res est liberalitati locum
concedere, neque in publicis actionibus simul & miserabi-
lem fieri & ridiculum. non enim ignorantur qui desituun-

tur, & vel amicis sunt molesti, vel feneratores demerentur adulando: ut planè huiusmodi impensis non gloriam aut potentiam, sed dedecus potius & contemptum sibi parent. Itaque utile semper est in tali re exemplorum Lamachi ac Phocionis meminisse. quorū hic in sacrificio quodam post sc̄ntibus Atheniensibus aliquid ut contribueret, s̄p̄iusq; plausum dantibus. At verò, inquit, pudeat me vobis dare, & huic Callicli (simil feneratorem cui debebat ostendens) non reddere. at Lamachus in præturae suæ militaris rationibus semper adscriptis argentum quod pro se in calceos & vestem impendisset. Hermoni quoq; Thessalo magistratus administrationem paupertatis causa detrectanti, populares in mensem decreuerunt lagenā vini, & modium farinæ, in singula quatriuia. Ita neq; seruile est paupertatem suam præse ferre, neque in ciuitatibus posteriores cœnas & ludos exhibentibus habentur pauperes, si sua sibi virtute libertatem dicendi fidemq; parauerint. Sanè oportet quam maximè in talibus rebus seipsum cōtinere, vt ne pedester in campo descendat cōtra equitem pugnaturus: hoc est, ne pauper gloriae potentiae causa cum diuitiis de stadijs, scenæ apparatu, aut epulis in contentionem fese det. sed vt concetur ijs se æquare, qui virtute, prudentia, ac facundia urbem volunt temperare. quibus rebus non modò honestas atque maiestas, sed gratia etiam adest, & ad pelliciendum vis, Crœsi optabilior stateribus. Vir enim bonus non insolens, neq; moleste odiosus est, neq; vir modestus sua tantum probans,

Incedit in usu omnibus ore ciuibus.

sed primùm facilem se compellatu præbet omnibus, neminemque non admittit ad suum colloquium, domum suam tanquam portum perfugij identidem omnibus habēs aper tam, suamq; humanitatem & pro ciuibus procurationem, non operam nauando tantum & agendo, sed & aduersa patientibus socium se doloris exhibedo, & gratulando ijs qui successibus vruntur bonis demonstrat. neque vspiam molestus est multitudine famulorum in balneo, aut occupazione locorum in theatro, neq; ijs insignis que inuidie ob luxum & sumptuum magnitudinem sunt obnoxia: sed æqualis vestitu ac victus ratione & liberoru educatione ac muliebri familia reliquis, vt qui simul cum alijs vnam eandemq; popula-

pularē tenere rationem, vtq; alij homines degere velit. Deinde consiliarium se & aduocatum nulla mercede condutum, benignumq; arbitrum præstat virorum vxoribus reconciliandorum, amicorumq; in gratiam reponendorum, neque ita aliquam diei partem tribunali aut concioni dans rem publicam tractat, vt non reliquo vitæ tempore veluti Cæcias nubes, ad se iridem attrahat vndiquaq; vius ciuium & procurations. sed curis semper suis publico est intentus, & reip. administrationem vitam sibi opusq; non ocium aut munus publicum (vt faciunt multi) deputans, his omnibus eorumq; similibus in se conuertit sibiq; conciliat multitudinem: quæ aliorum adulaciones & illecebras cum huius procuratione & prouidetia comparatas animaduertat ad alterna esse & fucata irritamenta. Etenim Demetrij adulatores reliquos nō dignabantur nomine regis, sed Seleucum elephantoru magistrum, Lysimachum gazę custodem, Prolemæum classis præfectum, Agathoclem insulæ præsidem appellabant. At multitudine, etiamsi initio bonū ac prudentem virū reij ciat, tamen postea temporis eius deprchendēs veritatē atq; ingenium, hunc solum iudicat ciuilem, popularem, atq; principē esse: reliquos, alium choragum, alium epuli præbitorem, aliū gymnasiarachā & putant & nominat. Ad hæc, sicuti in coniuuijs Callia rege aut Alcibiade Socrates tamen auditur, in eumq; sunt omnium oculi conuersti: sic in rectè habētibus rebus publicis sumtus facit Ismenias, & Lichas cœnas præbet, chorum instruit Niceratus: Epaninondas autem, & Aristida, & Lysander imperant, tempū ac bella gerunt. In qua intruente conuenit non submittre animum, neque terrii ex existimatione, quæ plebi ex theatris, cauponis, ac cœtibus hominū frequentibus adest: cùm ea per exiguo duret tempore, simulq; cum gladiatorijs & scenicis ludis dissipetur, honore aut veneratione dignum habeat nihil. Qui apum curæ arq; educationis periti sunt, eum alueum maximè sanas & feliciter agentes apes putant habere, ad quem strepitus est tumultique plurimum. At verò is, cui deus ratione donati ac ciuilijs examinis curam imposuit, tranquillitate præcipue & placiditate populi felicitatem aestimans, Solonis reliqua & probabit, & sedis ciuij pro viribus imitabitur: id tamen in dubium vocabit, ad. um. mirabiturque, quid in mentem illi venerit, vt legem ferret,

qua qui seditione in ciuitate exorta neutri parti se adiunxit,
set, infamia notatur. Nam neq; in corpore è morbo ad san-
itatem redeundi initium sit ab vnâ corruptis morbo mem-
bris, sed tum, cùm rectè valentium partium temperies præ-
ualens id quod naturæ repugnabat depellit: & in populo,
non atroci neque exitiosa seditione conturbato, sed quæ
componatur, sub eius finem maximè necesse est, vt quod
incorruptū ac sanum mansit, multum contemperetur, ad-
sit, atque vnâ habitet. ad hoc enim confluit quidquid san-
rum hominum est idem fentiens, eorumq; vis etiam per eos 10
diffunditur qui vitiati fuerant. At ciuitates in vniuersum
seditionibus conturbatae, funditus perierunt, nisi aliqua fo-
ris ingruente necessitate, malisque castigatae, vi ad sanita-
tem redigerentur. Neq; verò decet in seditione nullo mali
sensu, nullo dolore perculsum sedere, ac suam perturbatio- 15
nis vacuitatem, vitamque oculosam & beatam prædicare, in-
terim aliorum erroribus delectari. Sed hic maximè Thera-
menis induendus est cothurnus, itaque utraque cum parte
conferendum sermo, vt neutrī te aggredes. Existimaberis
enim non eo, quod nullius faciundæ iniuria socium te ge- 20
ras, alienus à ciuib; sed ob auxilij lationem omnibus esse
communis: neque inuidetur tibi si non venias in partem
calamitatis, cùm videare omnium exæquo sortem dolere.
Est autem præclarissimum, in id operam dare nulla vt vna-
quā oriatut seditio: idq; artis quasi ciuilis opus maximum 25
est & pulcherrimum existimandum. Hoc enim considera
cùm maxima que ciuitatibus contingere possunt bona sint
pax, libertas, vberitas, hominum copia, & concordia: ad pa-
cem quidem in præsentia nihil est quod operam ciuilium
virorum requirant populi, omni & Græcanico & barbari- 30
co bello penitus sublatu. libertatis quoque tantum est ci-
uitatibus, quantum imperatores concedunt: neque ex-
pediret fortasse amplius. tum ea est terra vberitas, ac fru-
gium copia abundans, anniique temporum constitutio fa-
lubris:

Hesiod.

Nupta facit similiq; virum nunc prole parentem: 35
vt sani hominis sit, ijs qui nascuntur suis ciuib; salutem à
Concordia *dij; optare. Ergo ex officio ciuilis viri subiectis rebus hoc*
ciuium. *vnū ei restat, quod nulli alteri bono præstantia cedit, vt ci-*
ues suos concordia, mutuaq; amicitia inter se vti doceat,
lites,

lites, discordias, inimicitiasque omnes aboleat. Quia in re idem ager, quod in amicorum dissensionibus. cum ea parte, quæ iniuria affici videbitur, ita colloquetur, ut ipse quoque particeps iniuriæ acceptæ indignationisq; videatur, de-
s inde animum placare eius conabitur, ac docere eos qui in-
iurias dimittunt quibus sunt affecti, his qui contendere &
vincere litigando instituerunt nō æquitate modò & placi-
ditate, sed & animi magnitudine potiores esse: & cum de
suo iure paulum remiserint, in pulcherrimis maximisq; re-
bus victoriā reportare, pōst & singulos & vniuersos de im-
becillitate rerum Græcarum edocebit, qua perfui corda-
tus quisque satius arbitretur, & in pace ac concordia inter
suos vita defungi, quam certamen, cuius nullum fortuna
præmium fecerit reliquum, obire. Quis enim principatus,
15 quæ gloria vietorem, quæ manet potentia, quam non leue
aliquod proconsulis edictu vel abolere possit, vel alio trans-
ferre? nihil studio dignum habituram, ne si quidem perdu-
raret. Quoniam autem sicuti incendium non sæpe a sacris
& publicis exoritur locis, sed plerunque neglecta in domo
20 aliqua lucerna, aut inflammata quæquiliæ ingentem edi-
derunt ignem, ac publicam perniciem: sic non semper sedi-
tionem contentiones de publicis negotijs excitant: sed læ-
penumerò ex rebus & offensis priuatis in publicū propaga-
tæ lites tota exigitant ciuitatem, ciuiliviro in hoc non mi-
25 nor, quæ illa in alia re, ponenda est industria, ut his occurrat
medeaturq;, ut aliæ quidem lites omnino ne existant quidem,
aliæ mox loquuntur, aliæ non faciant incrementum, neque
ad temp' pertingant, sed penes ipsos maneant aduersarios.
& cùm ipse animum debet his rebus attendere, tum alios
30 docere, priuata publicis, parua magnis causam præbere si
negligantur, neque ab initio ijs medicina & correctio ad-
hibeatur. Quo quidem modo Crates apud Delphos maxi-
mam periculose rerum mutationi occasionem suppedita-
uit. Erat filiam huius ducturus vxorem Orgilas Phalidis F.
35 cumq; in ipsis sponsalibus cratera media crepuisset, eo ca-
su in omen tracto, derelicta sponsa cum patre discesserat.
His paulo pōst sacrificantibus vas aureum eorum quæ sa-
cra sunt subdidit, in dicta que causa Orgilaum cum fratre de
saxo præcipitauit: rursumq; amicorum familiarium quos-
dam supplicantis in fano Prouidentiæ interfecit. Cū multa

talia essent perpetrata, Delphi Cratetem & seditionis socios necauerunt, & è pecunijs, quas nefastas appellabant, templa exædificarunt inferiora. Syracusis de duobus familiaribus adolescentibus, alter amasium alterius sue custodia à peregrine proficidente creditum absente illo vitiauit. reuerlus, ut vicem rependeret, adulterauit alterius vxorem. tum quidam seniorum in concilium progressus, consuluit esse vtrumq; ejciendum, priùs quam sua inimicitia urbem corruptentes exitio essent. neque tamen is persuasit, sed orta ex hac occasione seditio, maximis cum calamitatibus optimam reipubl. formam pessundedit. Habet nimurum & ipse domestica exempla, Pardali cum Tyrrheno inimicitiam, quæ parum abfuit quin Sardes perderet ab exiguis & priuatiss initijs defectione & bello conflatis. Non itaque sunt negligendæ ciuium veluti uno in corpore offensæ, quæ discursus habent celeres: sed iniicienda manus, opprimendaque sunt, & facienda medicina. nam (ut ait Cato) attentione & magna in parua, & parua in nihilum rediguntur. Ad hanc rem non alia maior est persuadendi efficacior machina, quam scipium præstare in proprijs dissidijs placidum pacificatorem, absque ira in primis causis persistentem, nullique adhibentem contendendi vehementiam, aut iram, aut aliud affectum aliquem, qui necessarijs disceptationibus asperitatem acerbitudinemque ingerat. Etenim eorum qui in palæstra decertant manibus globos quosdam præligant, ne certamen in plagam aliquam atrociorum & lethalem desinat. At in disceptationibus causarū & iudicijs præstat nudis purisque causæ fundamentis rem gerere, neque res tanquam iacula acuendo conuicijsque malignitate & minis veluti veneno, imbuendo, extremè perniciofas & in publicum erumpentes damnum redigere. Qui enim quo dixi modo eos quibus cum ipsi res est tractat, alias quoque sibi habebit obtemperantes. at contentiones de publicis negotijs, vbi priuatæ inimicitiae fuerint detractæ, vi-
les sunt, neque magnum illum aut atrox
malum inferunt.